

SIIVEKÄS

1 . 1990

11. vsk.

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA

Julkaisija: **Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka**
Vastaava toimittaja: Raimo Pakarinen

Toimituskunta: Aimo Hartikainen
Jussi Helppi
Jaakko Kettunen
Eelis Rissanen
Kalle Ruokolainen

Yhdistyksen osoite: PL 205, 70101 Kuopio

Painopinnan valmistus: Grafars, Kuopio
Paino: Karisprint ky — 1990

Sisällys

Pääkirjoitus	1
EELIS RISSANEN: Kevätmuutto 1988 Pohjois-Savossa	2
MARKKU UKKONEN: Kahlaajamuutosta Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa syksyllä 1988 ja 1989	12
ANTERO LINDHOLM: Kenttäkerttunen <i>Acrocephalus agricola</i> ensi kertaa Pohjois-Savossa	25
EELISRISSANEN, MARKKUUKKONEN: Asutusjätevedet uhkaamas- sa suojelullisesti arvokasta Maaningan Lapinjärveä ...	29
Tiedonantoja	32
Toimintasuunnitelma vuodelle 1990	35

Kansikuva: Silkkiuikku (Veli-Matti Väänänen)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä. Tilausmaksu 40 mk maksetaan tilille PSP KU 660682 2. Ilmestyy kahtena numerona vuodessa. Osoitteenmuutokset: Pekka Tenhunen

Lukijalle

Taas on yksi Siivekäs lehahtanut lehtoon. Tällä kertaa tausta on syytä pitää poikkeuksellisen riemukkaana: kerran-kin Siivekäs tulee ajallaan. Hallitus, ja nimenomaan hallitus, on saavuttanut ensimmäisen lehdelle asettamansa tavoitteen, sillä koostuuhan lehden toimituskunta pääosin hallituksen jäsenistä.

Jokin aika sitten johtoportaan kokouksessa päätettiin jalkaa toimitustöitä. Saatiin aikaan toimiva ratkaisu eikä aikataulu klikkaa. Samaisessa kokouksessa tuli ilmi myös haaveita Siivekkään tulevaisuudesta. Nyt tavoitellaan ensisijaisesti lehden ajankohtaisuutta ja toiseksi valokuvallista ilmaisua halutaan kehittää. Tähän vaaditaan paljon vapaaehtoista toimeliaisuutta, jossa halutaan mahdollisimman monien lehde-
denteosta, kirjoittamisesta, valokuvaamisesta ja linnuista kiinnostuneiden olevan mukana.

Omalta osaltaan lehtemme vaikuttavat jäsenet/tilaajat, jotka rahoittamalla Siivekäästä antavat meille mahdollisuuden tavoitella päämääriämme. Niinpä jos saat maksulomakkeen tämän lehden välissä, et vielä ole tilittänyt yhdistykselle. Vaihtokauppaa et kadu, sillä kyllä päivän päätteeksi mieluummin tarkastelee tuhtia Siivekäästä kuin rapistelee neljää seteliä. Muista, että nyt on viimeinen tilaisuutesi saada maailman paras ja säännöllisimmin ilmestynvä pohjoissavolainen lintulehti käsiesi ulottuville. Venykää!

Kalle Ruokolainen

Kevätmuutto 1988 Pohjois-Savossa

EELIS RISSANEN

Tässä katsauksessa käsitellään yleisimpien muuttolintujen saapumista ja muuton kulkua sekä muutamien vaelluslintujen liikehtimistä Pohjois-Savossa keväällä 1988. Katsaus on jo menettänyt osan ajan kohtaisuudestaan, mutta toivottavasti ei kuitenkaan liikaa.

Havaintoja saatiin seuraavien kuntien alueelta: Iisalmi, Juankoski, Kaavi, Karttula, Kiuruvesi, Kuopio, Lapinlahti, Maaninka, Nilsia, Rautalampi, Rautavaara (Rvr), Sonkajärvi, Suonenjoki, Varkaus (Vrk) ja Varpaisjärvi (Vjä). Lisäksi Kuopion Riistavesi (Rii) on huomioitu erikseen. Lyhenteinä on käytetty kunnan kolmea ensimmäistä kirjainta muutamaa poikkeusta lukuunottamatta (suluissa).

Havaintojaan lähettivät seuraavat henkilöt (nimilyhenteet suluissa): Erkki Björk (EB), Antti Holopainen (AHO), Patrick Hublin (PHu), Harri Hölttä (HHö), Silveeri Jussila (SJü), Kai Jäderholm (KJä), Pertti Kaarakainen (PK), Jaakko Kettunen (JKe), Petro Pynnönen (PPy), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JRi), Kari Rissanen (KRi), Kalle Ruokolainen (KRu), Uolevi Skarén (US), Markku Ukonen (MU) ja Juha Väättäin (JuV).

Havainnointiaktiivisuus tai oikeastaan havaintojen lähettämiskiivisyys kevään osalta oli kohtalainen.

Kevään sää

Säiden lämpeneminen alkoi maaliskuun 20. päivän paikkeilla, jolloin päivälämpötilat kipusivat plussan puolelle. Huhtikuun alku oli lämmin päivälämpötilo-

jen ollessa +5—+10°C. Kuun 9. päivän paikkeilla alkoi noin viikon pituinen kylmä jakso, jolloin satoi lunta ja yölämpötilat laskivat jopa alle —10°C. Kuun 16. päivän jälkeen lämpötilat kohosivat päivisin +5—+10°C. Yöt pysyivät kuitenkin edelleen verrattain kylminä. Loppukuusta oli suhteellisen lämmintä, päivisin yli +10°C, mikä sulatti viimeiset lumet. Toukokuu oli koko kuun ajan lämpöoloiltaan melko tasainen. Alkukuusta lämpötilat olivat päivisin +15°C paikkeilla ja kohosivat loppukuuta kohden jopa hellelukumiiin.

Muuton kulku

Ensimmäisten muuttolintujen saapuminen ajoittui maaliskuun lopun lämpimiin päiviin. Poikkeuksena oli pulmunen, joita havaittiin jo helmikuussa. Huhtikuun viileä jakso vaikutti muuttoon sen verran, että monet huhtikuun saapujat tulivat keskimääräisesti tai hiukan myöhemmin. Petojen muutto tapahtui pikkuhiljaa koko huhtikuun lopun ajan pienehkön huipun ajoittues- sa aivan kuun lopun lämpimiin päiviin. Isojen lintujen ja rastaiden päämuutto tapahtui selkeästi huhtikuun lopulla. Toukokuun tasaisten lämpöolojen takia hyönteissyöjät tulivat ajallaan tai hiukan etuajassa.

Katsauksesta

Katsaus noudattaa edelliskeväistä mallia. Lajinimen jälkeen on ensim-

mäinen, keskimääräinen ja viimeinen saapumisaika ko. lajista vuosilta 1965—87, sekä niiden vuosien määrä joilta havaintoja on käytettävissä. Katsauksessa on mahdollisuuksien mukaan otettu myös ensimmäinen Ylä-Savossa tehty havainto. Näin saataneen parempi kuva eri lajien muuton etenemisestä. Ylä-Savoon on laskettu kuuluviksi Iisalmi, Kiuruvesi ja Sonkajärvi. Katsauksen rakennetta saa myös vapaasti kritisoida esim muuttolomakkeen mukana. Mahdollisia parannusehdotuksia otetaan mielellään vastaan, sillä te lukijathan parhaiten tiedätte, millainen katsaus on mielekäs lukea.

Lopuksi hiukan havainnoista ja niiden palauttamisesta. Kevätmuutto kuuluneen eräisiin lintuharrastuksen eniten seurattuihin osa-alueisiin. Silti havaintoja saapuu katsauksiin verrattain vähän. Eräs syy lienee lehden ilmestymisaikataulu, mutta tämä ei liene kuitenkaan ainoa syy. Jos havaintoja ei saa lähettämään edes henkilökohtaisesti pyytämällä, täytyy myös jossain muualla olla syy; olisi hyvä tietää mistä kiihastaa. Onneksi muutamit aktiiviset kaverit jaksavat vuodesta toiseen lähettellä havaintojaan ja mahdollistavat siten näiden katsausten teon, kiitos siitä teille. Toivottavasti jaksatte tehdä niin jatkossakin. Toivomme yhdistyksen puolesta uuden havaintojenkeräysjärjestelmän aktivoivan jäseniä lähettelemään paremmin havaintojaan. Keväät -89 (katsaus lienee jo tehty lehden ilmestyessä) ja -90 olivat sääoloiltaan hieman poikkeuksellisia, joten olisi ehdottoman tärkeää, että mahdollisimman moni lähettäisi vähäisetkin havaintonsa. Kiitos vielä kaikille tähän katsaukseen havaintonsa lähettäneille väivännöistänne.

Käytetyt lyhenteet

p	= paikallinen
m	= muuttava
k	= kiertelevä
Ä	= laulava
ä	= muuten ääntelevä
1/1	= koiraat/naaraspuikuiset
ad.	= vanha lintu
H. Havaintoja / Havainnon varmistaja (maallikkohavainnoissa)	

Havainnot lajeittain

Vesilinnut

Kuikka *Gavia arctica* (24. 4.—6. 5.—13. 5./21) Ensimmäiset normaalisti 5. 5. 2 p Kuo Jännevirta (JKe) ja 7. 5. 1 p + 3 m Kuo Puutossalmi sekä 3 p Kuo Jänneverta (monet). Kerääntymiä ei ilmoitettu.

Silkkihiukka *Podiceps cristatus* (8. 4.—23. 4.—30. 4./23) Ensimmäinen hiukan keskimääräistä aikaisemmin 19. 4. 1 p Kuo Jännevirta (JKe), seuraavat 28. 4. 5 p Kuo Jännevirta (PPy, ER) Suurimpina kerääntyminä 7. 5. 100 p Kuo Puutossalmi ja 90 p Kuo Kallansillat (monet).

Härkälintu *P. griseigena* (26. 4.—10. 5.—18. 5./13) Vain kaksi havaintoa ilmoitettiin: 16. 5. 1 Ä Sii Pitkäjärvi (MU) ja 21. 5. 2 p Kuo Puutossalmi (JKe).

Mustakurkku-uikka *P. auritus* (2. 5.—9. 5.—15. 5./18) Ainoastaan yksi havainto: 21. 5. 2 p Rii Lintujärvet (JKe).

Sinisorsa *Anas platyrhynchos* (20. 3.—6. 4.—21. 4./18) Ensimmäiset: 1. 4. 1/1 p Maa Mustavirta (PHu), 4. 4. 1/1 Sii Pöljä (MU) ja 8. 4. 1/1 Iis Koljonvirta (KJä).

Tavi *A. crecca* (11. 4.—19. 4.—1. 5./23) Ensimmäinen havainto 2 Sii Aappola (MU) ja 12. 5. 1/1 Maa Lapinjärvi (ER).

Haapana *A. penelope* (15. 4.—27. 4.—7. 5./23) Havaittiin hiukan keskimääräistä myöhemmin 30. 4.—1. 5. 1/1 p Kuo Kallansillat (JKe, ER) ja Ylä-Savossa 4. 5. 1/1 Iis Tismio (KJä). Suurin kerääntymä 6. 5. 80 p Sii Aappola (MU).

Jouhisorsa *A. acuta* (25. 3.—23. 4.—7. 5.) Normaalia aikaisemmin 17. 4. 1/1 p Maa Lapinjärvet (PPy). Seuraavat vasta 30. 4. us. Kuo Puutossalmi (JKe). Mukavahko kerääntymä 4. 5. n. 60 p Sii Aappola (MU).

Lapasorsa *A. clypeata* (20.4.—28.4.—10.5./22) Ensimmäiset ehättivät niukin naukin huhtikuun puolella 30.4. 2/2p Kuo Kallansillat (JKe). Seuraavat 2.5. 1/1 Maa Lapinjärvet (JRI). Pienehkö kerääntymä 10.5. 10p Sii Aappola (MU).

Tukkasotka *Aythya fuligula* (16.4.—28.4.—10.5./22) Ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 30.4. us. Kuo Puutossalmi (JKe), 2.5. 1/p Kuo Kallansillat (ER) ja 4.5. 4/4 Iis Tismiö (KJä).

Punasotka *A. ferina* (14.4.—28.4.—8.5./23) Ensimmäiset kuden vaihteessa: 30.4. 2/1 ja 1.5. 3/1 Kuo Kallansillat (JKe, ER) sekä 4.5. 2/2 Iis Tismiö (KJä).

Telkkä *Bucephala clangula* (4.3.—8.4.—22.4./22) Ensimmäinen havainto 13.3. 2/1 Rau Tyyrinvirta ja /1 Rau Nokisenkoski (monet), sekä 26.3. Jua Pisankoski (JuV). Ylä-Savossa 27.3. 1/1 Iis Kihlovirta (US).

Alli *Clangula hyemalis* (4.5.—15.5.—23.5./15) Havaittiin enemmän kuin edellisenä keväänä. Kaikki havainnot: 27.4. 1 mus Sii Jälä (KRu), 17.5. 95p ja 19.5. 78p + 84m Kuo Kelloniemi (PPy).

Mustalintu *Melanitta nigra* (24.4.—8.5.—22.5./12) Kohtalainen esiintyminen. Havaintoja 77 yksilöstä. Kaikki havainnot: 28.4. 1/1p Kuo Jännevirta (PPy, ER), 7.5. 11p Kuo Puutossalmi (monet) ja 1/p Kuo Kallansillat (PH, JK, PP), 8.5. 2/1 Kuo Puutossalmi (PHu), 14.5. 5m Sii kk. (MU), 17.5. 15/15 p/m Kuo Kelloniemi (PPy) ja 19.5. 25p/m Kuo Kelloniemi (PPy).

Tukkakoskelo *Mergus serrator* (17.4.—2.5.—16.5./17) Ensimmäinen tavonomaaisesti 3.5. 1/p Jua Pisankoski (JV). 7.5. havaittiin useammalla paikalla.

Isokoskelo *M. merganser* (8.3.—5.5.—26.4./17) Ensimmäinen verrattain aikaisin 13.3. 3/1 Vrk Virtinvirta (monet). Seuraava vasta 8.4. 1/p Iis Koljonvirta ja 2/2 Iis Nerkoon kanava (KJä).

Uivelo *M. albellus* (17.4.—30.4.10.5./20) Katsaukseen ilmoitettiin viisi havaintoa seuraavasti: 5.5. 1/1 Iis Nerohvirta (KJä), 7.5. /1p Kuo Kallansillat (monet). 9.5. 3/1p Vjä Sopenjärvi (HHö), 10.5. 4/2 Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 1/1 Kallansillat (ER).

Kanadanhanhi *Branta canadensis* Rautalammin ulkopuolelta seuraavat kolme havaintoa: 17.4. ja 23.4. 2p Iis Nerohvirta (KJä) sekä 4.5. 1p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Metsähanhi *Anser fabalis* (7.4.—18.4.—30.4./22) Ensimmäiset keskimääräisesti 19.4. 6m Iis Nerohvirta (KJä). Seuraavat 23.4. samalla paikalla 4m (KJä). Huippupäivä 30.4., jolloin havaittiin 110 m/p. Tarkempi muuton kulku käy ilmi kuvasta 1. Kuvassa näkyvät myös anser-hanhien muuttosummat kevään yksilömäärä tavanomaista vaatimattomampi.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (16.3.—8.4.—24.4./20) Ensimmäinen verrattain aikaisin 19.3. 2m Son (PK). Seuraavat vasta huhtikuulla 5.4. 3m Iis Kaarakkalanjoki (KJä). Muuton kulku käy ilmi kuvasta 1. Huippu ajoittuu vapun tietämillä.

Petolinnut

Hiirihaukka *Buteo buteo* (25.3.—13.4.—29.4./23) Ensimmäiset kohtalaisen aikaisin: 6.4. 1p ja 10.4. 1p Vjä. (SJü). Muuton kulku käy ilmi kuvasta 2. Yhteissumma vaatimaton. Kuvassa näkyy myös *Buteo* sp.-haukkojen muuton kulku ja yhteissumma, joka on aika mukava. But/Per-haukkoja havaitti 29.5. 3m (ainut havainto).

Piekana *B. lagopus* (31.3.—16.4.—29.4./24) Ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 16.4. 1m Sii kk (MU) ja 17.4. 1m Kuo Kelloniemi (EB) sekä 1 m Sii Toivala (PHu). Tarkempi muuton kulku näkyy kuvasta 2.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3.5.—13.5.—25.5./13) Katsaukseen ilmoitettiin ainoastaan kaksi havaintoa, nekin verrattain myöhäisiä: 24.5. 1m Nil Ranta-Sänkimäki (JRI) ja 29.5. 2m Sii kk (MU).

Varpushaukka *Accipiter nisus* Ensimmäiset muuttajat yllättävän myöhään: 16.4. 1m Sii kk (MU) ja 17.4. 1p Sii Toivala (JKe, PPy) sekä 3m Kuo Kelloniemi (EB). Muuton kulku näkyy kuvassa 3.

Kanahaukka *A. gentilis* Muuton alkua on hiukan hankala todeta talvehtimisen takia. Katsaukseen ilmoitettiin seuraavat muuttajat: 6.4. 1m Nil Ranta-Sänkimäki (JRI), 10.4. 1m Son Luomanen (PK), 22.4. 1m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 23.4. 1k Sii Toivala (PPy).

Sinisuhaukka *Circus cyaneus* (8.4.—16.4.—26.4./22) Saapui "ajallaan" 16.4. /1m Sii kk (MU) ja 17.4. 1m Kiu Rapakkojoki (SJü). Muuton kulku näkyy kuvassa. 3.24.4. havaittiin *Circus* sp. 1p Lap (HHö).

Ruskosuhaukka *C. aeruginosus* (12.4.—29.4.—19.5./15) Katsaukseen ilmoitettiin kolme havaintoa: 12.5. 1/p Maa Lapinjärvi (ER), 15.5. 1/p Rii Lintujärvet (PHu, JKe) ja 8.6. 1/p Sii Aappola (MU).

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12.4.—21.4.—27.4./23) Havaintoja ilmoitettiin niukahkosti, yht. 8 yksilöstä seuraavasti: 30.4. 1m Rii Lintujärvet (JKe), 1.5. 1k Sii Toivala (ER), 3.5. 1k Sii Toivala (ER), 7.5. 1p Rii Lintujärvet (PHu, PPy), 7.5. 2m Sii Haukimäki (EB), 8.5. 1p Kuo Puutossalmi (PHu) ja 1k Sii Toivala (PPy).

Nuolihaukka *Falco subbuteo* (14.4.—8.5.—26.5./20) Vain kaksi havaintoa ilmoitettiin: 3.5. 1m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 8.5. 2m Kuo Väinölänniemi (PHu).

Ampuhaukka *F. columbarius* (30.3.—9.4.—30.4./21) Niukahko esiintyminen. Kaikki havainnot: 1.4. 2m Rau Rastunsuo (JKe), 17.4. 1k Sii kk (MU) ja 1 Kiu Rapakkojoki (SJü) sekä 20.4. 1m Kuopio Huuhanmäki (EB).

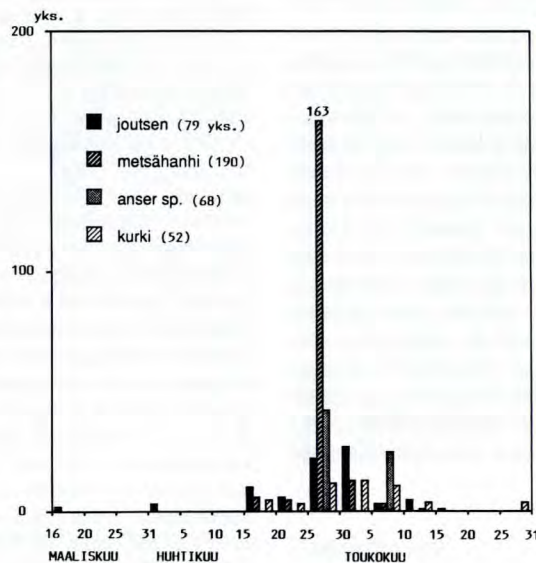
Tuulihaukka *F. tinnunculus* (14.3.—12.4.—26.4./22) Ensimmäiset selvästi keskimääräistä aikaisemmin: 2.4. 1/k Sii kk (MU) ja 8.4. 1m Iis Nerkoenniemi (KJä). Tarkempi muuton kulku näkyy kuvasta 3. Esiintyminen niukahko.

Rantakanat ja kurki

Kurki *Grus grus* (4.4.—17.4.—22.4./23) Ensimmäiset keskimääräistä myöhemmin: 19.4. 5m Huuhanmäki (EB) ja 23.4. 3p Rii Lintujärvet (PHu). Muuton kulku näkyy kuvasta 1. Esiintyminen selvästi edellistä kevättä vähäisempää.

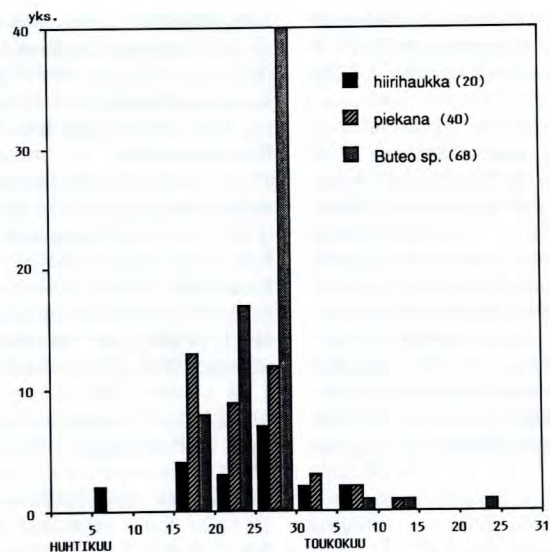
Ruisräikkä *Crex crex* Viimevuotiseen tapaan vain yksi havainto 9.6. 1Ä Nil (HHö).

Nokikana *Fulica atra* (4.4.—25.4.—18.5./20) Ennätysaikainen ensimmäinen 30.3. 1p Iis Nerohvirta (T. Jokinen/KJä). Seuraava 7.4. 4p Iis Itikka (PK).

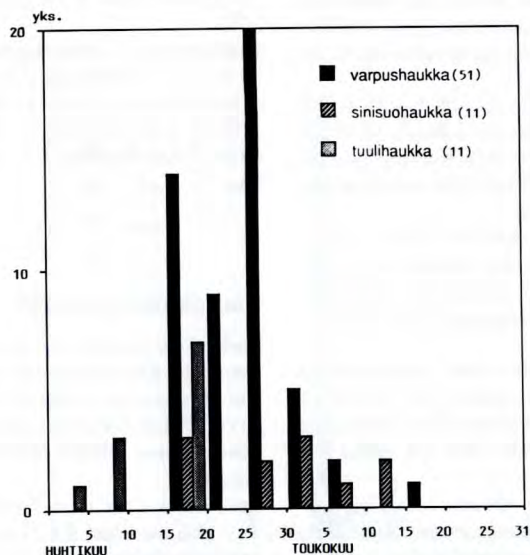

Kuva 1: Isojen lintujen muutto keväällä 1988.

Kuva 2: Hiirihaukkojen, piekanojen ja Buteo-haukkojen muuton kulku.

Kuva 3: Varpushaukkojen, sinisuohaukkojen ja tuulihaukkojen muuton kulku.

Kahlaajat

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (21. 4.—9. 5.—23. 5./14) Mukavahko esiintyminen. Kaikki havainnot: 4. 5. peräti 19 p Kuo Kallansillat (JKe, PPy, ER), 8. 5. 2m Kuo Kallansillat (PPy) ja 20. 5. 1m Kuo Kelloniemi (PPy). **Töyhtöhyppä** *Vanellus vanellus* (8. 3.—30. 3.—10. 4./23) Ensimmäiset havaittiin 1.—2. 4. eri puolilla maakuntaa. Huippuna 20. 4. 55p Sii kk. (MU).

Tylli *Charadrius hiaticula* (26. 4.—7. 5.—23. 5./16) Edellisen kevään runsaan esiintymisen jälkeen vain yksi havainto 16. 5. 2p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Pikkutylli *C. dubius* (18. 4.—29. 4.—10. 5./19) Ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 30. 4. 1m Kuo Kelloniemi (EB) ja 2. 5. 1p Sii Aappola (MU).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (4. 4.—18. 4.—29. 4./21) Ensimmäiset 17. 4. 1m Kuo Kelloniemi (EB) ja 1m Maa Mustavirta (PPy) sekä 23. 4. 1p Rii Lintujärvet (PHu). Huippuna 3. 5. 45p Sii Aappola (MU), 7. 5. 142p Rii Lintujärvet (PPy) ja 15. 5. 95p Sii Kasurila (MU). Viimeiset havaittiin 16. 5. 3p Sii Aappola (MU).

Karikukko *Arenaria interpres* Edelliskeväiseen tapaan yksi havainto 7. 5. 1p Sii Aappola (ER, JRi, KRi, MU).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago* (8. 4.—19. 4.—29. 4./23) Ensimmäiset verrattain myöhään: 29. 4. 2p Sii kk (MU), 30. 4. 4p Rii Lintujärvet (JKe) ja Ylä-Savossa 5. 5. 1p Iis Itikka (KJä). Mukavahko huippu 6. 5. 48p Sii Aappola (MU).

Lehtokurppa *Scolapax rusticola* (5. 4.—17. 4.—29. 4./19) Havaittiin verrattain myöhään 29. 4. 1 Sii Kuuslahti (JRi) ja 30. 4. 1k Sii kk. (MU).

Isokuovi *Numenius arquata* (3. 4.—15. 4.—24. 4./23) Ensimmäinen jo 3. 4. 1p Kiu Koivu-järvi (SJü). Seuraavat vasta parin viikon kulluttua 17. 4. useamman yksilön voimalla seuraavasti 6m Kuo Kelloniemi (EB), 9p Sii Toivala (JKe, PPy) ja 6p Kuo Kallansillat (PPy). Suurempia kerääntymiä ei ilmoitettu.

Pikkukuovi *N. phaeopus* (19. 4.—1. 5.—14. 5./18) Ensimmäiset keskimääräisesti: 30. 4. 3m Sii Kasurila (MU) ja 2. 5. 1p Maa Mustavirta (JRi) sekä 3p Vjä Sopenjärvi (HHö). Viimeiset: 6. 5. 8p Sii Aappola (MU) ja 11. 5. 1m Kuo

Kelloniemi (EB).

Metsäviklo *Tringa ochropus* (5. 4.—21. 4.—1. 5./23) Ensimmäiset vasta 28. 4. 1 Son Sahi (KJä) ja 29. 4. 1m Kuo Huuhanmäki (EB). Mukavahko kerääntymä 16. 5. 50p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Liro *T. glareola* (16. 4.—1. 5.—8. 5./21) 1. 5. 2p Sii Toivala (JRi) ja 3. 5. 1m Jua Pisankoski (JuV). Huippuna 14. 5. 100p Sii Aappola (MU) ja 100p Sii Kasurila (KRu). Muuton päättymistä kuvaa 21. 5. 1 Iis Haajanen (KJä). **Rantasipi** *Actitis hypoleucos* (10. 4.—30. 4.—8. 5./19) Ensimmäiset: 2. 5. 3p Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 2p Kuo Jännevirta (JRi) sekä 1p Kuo Kallansillat (PPy).

Punajalkaviklo *T. totanus* (23. 4.—9. 5.—19. 5./20) Katsauksen ilmoitettiin kaiken kaikkiaan neljä havaintoa: 7. 5. 2p Sii Aappola (ER, JRi, KRi, MU) ja 3p Rii Lintujärvet (monet) sekä 14. 5. 1p Sii Kasurila (PPy, KRu) ja 3. 6. 2p Sii Musti (MU).

Mustaviklo *T. erythropus* (29. 4.—7. 5.—11. 5./22) Havaintoja aikaväliltä 3.—21. 5. yhteensä 21 yksilöstä seuraavasti 3. 5. 1p Sii Toivala (PPy, ER), 4. 5. 1p Sii Aappola (MU), 7. 5. 2p Sii Aappola (ER, JRi, KRi, MU) ja 4p Rii Lintujärvet (monet) sekä 9. 5. 2p Sii Toivala (ER), 10. 5. 5p Sii Aappola, 15. 5. 1p Rii Lintujärvet (PHu), 16. 5. 1p Sii Aappola (MU), 18. 5. 3k Nil (HHö) ja 21. 5. 1p Iis Haajanen (KJä).

Valkoviklo *T. nebularia* (21. 4.—30. 4.—7. 5./23) Muuton kulku seuraavanlainen: 30. 4. 1m Pisankoski (JuV) ja 1m Sii Kasurila (KRu, MU) sekä 1. 5. 1p Sii Toivala (JKe). Pienehkönä huippuna 6. 5. ja 10. 5. 15p Sii Aappola (MU). Viimeinen havaittiin 25. 5. 1p Aappola (MU).

Suokukko *Philomachus pugnax* (28. 4.—4. 5.—11. 5./22) Ensimmäiset "ajallaan": 3. 5. 1/ p Sii Toivala (JKe, PPy, ER) ja 4. 5. 7p Sii Aappola (MU). Suurimmat kerääntymät 14. 5. 60p Sii Aappola (MU) ja 16. 5. 50p Vjä Sopenjärvi (HHö). Viimeiset 24. 5. 3/2p Vjä (HHö).

Pikkusirri *Calidris minuta* Lajia havaitaan vähän kevätmuutolla. Nytkin vain yksi havainto 3. 6. 1p Sii Musti (MU).

Lapinsirri *C. temminckii* (2. 5.—7. 5.—29. 5./15) Lajista tehtiin edelliskeväisen runsaan esiintymisen jälkeen vain yksi havainto 25. 5. 2p Sii Aappola (MU).

Lokit—tikat

Harmaalokki *Larus argentatus* (8.3.—1.4.—28.4./20) Ensimmäiset: 29.3. 1m Jua kk. (JuV) ja 5m Vrk (JKe). 1.4. havaittiin jo useammalla paikalla.

Selkälokki *L. fuscus* (1.4.—16.4.—29.4./20) 17.4. 3p Kuo Kallansillat (JKe, PPy) ja 19.4. 2m Kuo Huuhanmäki (EB) sekä 1p Kuo Kallansillat.

Kalalokki *L. canus* (31.3.—15.4.—30.4./22) Ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 17.4. 6p Kuo Kallansillat (PHu, JKe, PPy) ja 1m Sii kk. (MU) sekä 19.4. 1p Kuo Kallansillat (ER).

Merilokki *L. marinus* Lajin havaintoja käsitellään ensimmäistä kertaa muuttokatsauksen yhteydessä. Lajista tehtiin kolme havaintoa seuraavasti: 16.4. 1p ja 1 ad. p Kuo Kallansillat (PPy) sekä 2.5. 1 ad. p Kuo Kelloniemi (PPy).

Naurulokki *L. ridibundus* (30.3.—10.4.—21.4./22) Ensimmäiset verrattain aikaisin: 1.4. 1p Kuo Kallansillat (PHu) ja 6.4. 1p Kuo keskusta (PHu). Ilmoitetut kerääntymät tavanomaisia.

Pikkulokki *L. minutus* (26.4.—4.5.—14.5./21) Ensimmäisiä: 3.5. 1p Kuo keskusta (EB), 6.5. 2p Sii Aappola (MU) ja 14.5. us. Iis Keskimäinen (KJä).

Kalatiira *Sterna hirundo* (26.4.—6.5.—13.5./22) Varhaisin 4.5. 1p Kuo Kallansillat (PPy). 7.5. havaittiin jo eri puolilla. Ylä-Savossa ensimmäinen 14.5. Iis Keskimäinen (KJä).

Uuttukyyhky *Columba oenas* (26.3.—12.4.—26.4./16) Vain yksi havainto: 2.4. 1m Kuo Kelloniemi (EB).

Sepelkyyhky *C. palumbus* (15.3.—8.4.—24.4./23) Ensimmäiset: 1.4. 2p Maa Haatala (PHu), 12.4. 2m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 16.4. 3p Iis Tulipuro (KJä).

Käki *Cuculus canorus* (30.4.—11.5.—16.5./22) Ensimmäiset havaittiin hiukan keskimääräistä myöhemmin: 14.5. 1m Sii kk. (MU), 19.5. 1p Nil Ranta-Sänkimäki (JRi) ja 1Ä Kuo Kelloniemi (PPy).

Suopöllö *Asio flammeus* (13.4.—23.4.—4.5./14) Tavanomainen esiintyminen: 15.4. 1p Sii kk. (MU), 5.5. 1k Lap kk. (HHö), 3.6. 1p Sii kk. (MU) ja 1p Sii Musti (MU).

Tervapääsky *Apus apus* (14.5.—22.5.—1.6./23) Löi aiemman saapumisennätyksensä päivällä:

13.5. 1p Kuo Sorsasalo (JRi). Seuraavakin jo 15.5. 1p Kuo Huuhanmäki (EB).

Käenpiika *Jynx torquilla* (27.4.—8.5.—18.5./23) Ensimmäiset: 8.5. 1Ä Sii Jälä (PPy) ja 10.5. 1Ä Nil Piekkälänmäki sekä 2Ä Kuo keskusta (PPy).

Käpytikka *Dendrocopos major* Pientä vaellusta havaittiin 30.4. yht. 3m sekä *Den/Pic*-tikkoja yht. 5m Sii Kasurila (KRu, MU).

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis* (11.3.—29.3.—15.4./23) Ensimmäiset huhtikuun alussa: 1.4. 1p Rau Rastunsuo (JKe) ja 2p Sii kk. (MU) sekä 2.4. eri puolilla. Huippuna 17.4. 47p Sii Toivala (PPy).

Kevään naurulokit saapuivat verrattain aikaisin. Kuva: Kalle Ruokolainen.

Haarapääsky *Hirundo rustica* (7.4.—4.5.—13.5./22) Ensimmäiset keskimääräisesti 3.5. 1m Kuo Kelloniemi (EB) ja 4.5. jo eri puolilla.

Räystäspääsky *Delichon urbica* (1.5.—7.5.—14.5./22) Ensimmäiset verrattain aikaisin: 3.5. 1m Sii Kevätön (MU) ja 4.5. 3m Sii Toivala (JKe, PPy, ER) sekä 2 Nil kk. (JRi).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (7.5.—14.5.—22.5./16) Saapuminen keskimääräinen: 13.5. 1p Jua (JuV) ja 14.5. eri puolilla.

Varis *Corvus cornix* Ilmoitettiin seuraavat muuttohavainnot: 7.3. 2m ja 8.3. 1m Rau Rastunsuo (HHö).

Mustavaris *C. flugilegus* (6.3.—20.3.—2.4./22) Ensimmäinen 21.—26.3. 1p Kuo Likolahti (PPy) ja Ylä-Savossa 28.3. 1p Iis keskusta (US). Huippuna 1.4. 15p Suo (JKe). Viimeiset 21.5. 1p Kuo Likolahti (PPy) ja 29.5. 1p Sii kk. (MU).

Naakka *C. monedula* (11.3.—24.3.—13.4./20) Ensimmäiset: 21.3. 3p Kuo Likolahti (PPy) ja 31.3. 1m Sii kk. (MU) sekä 1p Vjä (HHö). Suurempia kerääntymiä ei ilmoitettu. Viimeiset 21.5. 1p Kuo Likolahti (PPy) ja myöhäinen 4.6. 7p Sii kk. (MU).

Närhi *Garrulus gladiator* Katsaukseen ilmoitettiin seuraavat havainnot 30.4. 2m Sii Kasurila (KRu, MU) ja 15.5. 3m Sii Kasurila (MU).

Peukalainen *Troglodytes troglodytes* (2.4.—16.4.—2.5.) Lajista ilmoitetaan yllättävän vähän keväthavaintoja. Lieneekö laji harvinaistumaan päin? Nytkin ilmoitettiin ainoastaan neljä havaintoa: 30.4. 1Ä Nil Pieksänkoski (ER, JRi), 6.5. 2p Jua Pisankoski (JuV), 8.5. 1Ä Nil (HHö) ja 15.5. 1Ä Sii Tarinaharju (MU).

Kulorastas *Turdus viscivorus* (6.4.—22.4.—1.5./20) Varhaisimmat: 23.4. 1p Kuo Sorsasalo (JRi) ja 30.4. 1m Jua Pisankoski (JuV). Lajin muuttoa havaittiin vielä 16.5. 2m Sii kk. (MU).

Räkättirastas *T. pilaris* (30.3.—11.4.—23.4./23) Ensimmäiset aikaisin: 30.3. 3p Kuo Sorsasalo (JRi) ja 3.4. 1p Kuo Silmäsuu (PHu) sekä 1p Kuo Siikaniemi (EB). Mitään suurempia kerääntymiä ei ilmoitettu.

Laulurastas *T. philomelos* (12.4.—21.4.—29.4./22) Ensimmäiset havaittiin yllättävän myöhään, vasta 30.4.—1.5. Tosin silloin jo eri puolilla maakuntaa.

Punakylkirastas *T. iliacus* (4.4.—14.4.—27.4.)

Edellisen lajin tapaan yllättävän myöhään ensimmäiset: 29.4. 3ä Sii kk. (MU) ja 3p Nil Piekkälänmäki (AHO). 30.4. havaittiin jo eri puolilla.

Mustarastas *T. merula* (7.3.—4.4.—10.4./20) Ensimmäiset: 1.4. 1/ p Kuo Sorsasalo (JRi) ja 3.4. 1 Iis keskusta (E. Remes/KJä).

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* (12.4.—24.4.—4.5./23) Verrattain myöhään 2.5. 7p Sii Toivala ja 3.5. kolmella paikalla: 5p Kuo Kelloniemi (EB), 2p Kuo Kallansillat (ER) sekä 1p Vjä Sopenjärvi (HHö). Mukavahko kerääntymä 4.5. 25p Sii kk. (MU).

Pensastasku *Saxicola rubetra* (25.4.—8.5.—16.5./22) Hiukan keskimääräistä aikaisemmin: 4.5. 1p Kuo Kelloniemi (EB) ja 7.5. 1p Rii Lintujärvet (monet).

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus* (27.4.—5.5.—14.5./21) Tavanomaiseen aikaan: 3.5. 1p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 4.5. 1/ p Sii kk. (MU).

Satakieli *Luscinia luscinia* (12.5.—19.5.—3.6./21) Ensimmäiset havaittiin normaalisti: 19.5. 1Ä Kuo Siikaniemi (PHu) ja 20.5. 1Ä Jua Pisankoski (JuV). Katsaukseen ilmoitettiin havaintoja 8 eri yksilöstä.

Sinirinta *L. svecica* (4.5.—11.5.—23.5./20) Havaintoja tavanomaiseen tapaan. Kaikki havainnot: 9.5. 1/ p Kuo Kelloniemi (EB), 15.5. 1/ p Nil Murtolahti (ER) ja 1/ p Nil (HHö) sekä 16.5. 1/ p Nil Piekkälänmäki (AHO), 17.5. 1p Sii kk. (MU) ja 21.5. 1/ p Kuo Kelloniemi (PPy).

Punarinta *Erithacus rubecula* (7.4.—15.4.—30.4./23) Ensimmäiset normaalia myöhemmin: 23.4. 1p Sii Toivala (PPy), 26.4. 1p Kuo keskusta (EB) ja 1p Nil Piekkälänmäki (AHO) sekä 1p Jua Pisankoski (JuV).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (21.5.—30.5.—12.6./21) Kaikki havainnot: 26.5. 1p Kuo keskusta (EB), 27.5. 1p Kuo Kelloniemi (EB) ja 1Ä Jua Pisankoski (JuV) sekä 8.6. 1Ä Sii Aappola (MU) ja 1Ä Kuo Paloasema (PHu).

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* (22.5.—4.6.—11.6./19) Katsaukseen ilmoitettiin seuraavat havainnot: 30.5. 1Ä Nil Piekkälänmäki (AHO) ja 1Ä Jua Pisankoski (JuV) sekä 1.6. 2Ä Sii Aappola (MU), 8.6. 1Ä Kuo Puijon Monttu (PHu) ja 1Ä Kuo Rättimäki (PHu).

Ruokokerttunen *A. schoenobaenus* (5.5.—14.5.—25.5./23) Ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 15.5. 2p Rii Lintujärvet (PHu, JKe) ja 22.5. 2Ä Vjä (HHö).

Kultarinta *Hippolais icterina* (18.5.—6.6.—18.6./14) Kuten edellisenäkin keväänä vain yksi havainto 28.5. 1Ä Vjä (HHö).

Mustapääherttu *Sylvia atricapilla* (17.5.—25.5.—8.6./13) Vain kaksi havaintoa ja nekin verrattain myöhäisiä: 28.5. 1/ p Jua Pisankoski (JuV) ja 11.6. 1Ä Kaa Karsikkovaara (MU).

Lehtokerttu *S. borin* (11.5.—23.5.—31.5./22) Ensimmäiset verrattain aikaisin: 19.5. 1p Kuo Kelloniemi (PPy), 1Ä Kuo keskusta (EB) ja 1Ä Nil Piekkälänmäki (AHO) sekä 23.5. 1Ä Jua Pisankoski (JuV).

Pensaskerttu *S. communis* (6.5.—18.5.—28.5./23) Ensimmäiset aikaisin: 13.5. 1/ p Sii kk. (MU), 19.5. 1Ä Kuo Huuhanmäki (EB) ja 1p Kuo Kelloniemi (PPy).

Hernekerttu *S. curruca* (3.5.—12.5.—23.5./22) Ensimmäiset mukavan aikaisin: 8.5. 1p Kuo Puutosalmi (PHu) ja 9.5. 1Ä Kuo Niirala (EB).

Pajulintu *Phylloscopus trochilus* (23.4.—4.5.—12.5./22) Ensimmäinen havaittiin keskimääräisesti 4.5. 1p Kuo Kelloniemi (EB). Seuraavat 6.5. 1Ä Sii kk. (MU) ja 1Ä Jua Pisankoski (JuV).

Tiiltalti *P. collybita* (17.4.—29.4.—6.5./23) Ensimmäiset havaittiin verrattain myöhään: 2.5. 1p Vjä Sopenjärvi (HHö), 3.5. 1Ä Jua Pisankoski (JuV) ja 1p Kuo Kelloniemi (EB). **Sirittäjä** *P. sibilatrix* (28.4.—14.5.—1.6./18) Suhteellisen aikaisin 6.5. 1Ä Kuo Kelloniemi (EB), 14.5. 1Ä Sii Tarinaharju (PPy, KRu) ja 18.5. Iis Nieminen (KJä).

Idänuunilintu *P. trochiloides* (14.5.—28.5.—6.6./13) Vain yksi havainto: 11.6. 2Ä Kaa Karsikkovaara (MU).

Harmaasieppo *Muscicapa striata* (3.5.—15.5.—26.5./20) Ensimmäiset havainnot tavanomaiseen aikaan: 14.5. 1p Sii Pyylampi (MU), 19.5. 3m Kuo Huuhanmäki (EB), 1p Kuo Kelloniemi (PPy) ja 2p Kuo Väinölänniemi (PPy). **Kirjosieppo** *Ficedula hypoleuca* (24.4.—6.5.—15.5./23) 4.5. 1p Kuo Kelloniemi (EB) ja 5.5. 1/ p Nil Piekkälänmäki (AHO).

Rautiainen *Prunella modularis* (4.4.—19.4.—2.5./20) Varhaisimmat: 17.4. 1p Kuo Kello-

niemi (EB), 26.4. 1p Nil Piekkälänmäki (AHO) ja 1p Jua Pisankoski (JuV).

Koskikara *Cinclus cinclus* Viimeinen karahavainto 8.4. 1 yks. Iis Nerohvirta (KJä).

Niittykirvinen *Anthus pratensis* (2.4.—13.4.—24.4./22) Ensimmäinen verrattain aikaisin 6.4. 1p Kuo Sorsasalo (JRi). Seuraava havainto vasta 17.5., jolloin havaittiin eri puolilla maakuntaa. Päämuutto toukokuun alussa: 4.5. 60p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Metsäkirvinen *A. trivialis* (17.4.—29.4.—6.5./23) Ensimmäiset: 28.4. 1m Jua Pisankoski (JuV) ja 30.4. 1m Sii Kasurila (KRu, MU).

Lapinkirvinen *A. cervinus* (5.5.—16.5.—1.6./17) Tavanomaiseen tapaan vähän havaintoja: 25.5. 1p Sii Aappola (MU) ja 29.5. 1k Sii kk. (MU).

Västäärä *Motacilla alba* (27.3.—13.4.—18.4./23) Ensimmäiset todella myöhään, vasta 18.4., jolloin kolmella paikalla: 1p Kuo Kelloniemi (PPy), 1p Kaa (JuV) ja 1m Sii Toivala (JKe). 19.4. havaittiin jo laji eri puolilla maakuntaa.

Keltävästäärä *M. flava* (20.4.—3.5.—9.5./22) Ensimmäiset normaalisti: 4.5. 1p + 1m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 1m Kuo Kelloniemi (EB) sekä 6.5. us. Nil Ranta-Sänkimäki (AHO, JRi) ja 1m Sii Aappola (MU).

Tilhi *Bombicilla garrulus* Havaintoja yllättävän runsaasti. Kaikki havainnot: 2.3. 10p Iis Tulipuro (KJä), 19.3. 60m/a2 Sii kk. (MU), 25.3. 10p ja 26.3. 9p/a2 Jua Pisankoski (JuV) sekä 12.4. 2p ja 14.4. 15 Vjä (HHö) sekä 30.4. 1m Jua Pisankoski (JuV) ja 6.5. 3p Sii kk. (MU).

Lapinharakka *Lanius excubitor* (8.2.—7.4.—29.4./20) Ensimmäiset huhtikuun alkupuolella. Kaiken kaikkiaan ilmoitettiin 7 havaintoa 8 yksilöstä. Kaikki havainnot: 1.4. 1m Rau Rastunsuo (JKe), 8.4. 1p Nil Hanhisalmi (ER), 2p Iis Huotari (KJä), 17.4. 1m Kuo Kelloniemi (EB), 1p Sii Toivala (PPy), 23.4. 1p Nil Pieksänköske (ER, KRi) ja 29.4. 1p Nil (HHö).

Pikkulepinkäinen *L. collurio* (12.5.—19.5.—31.5./16) Katsauksen ilmoitettiin vain kolme havaintoa: 18.5. 1/ p Nil Piekkälänmäki (AHO), 3.6. 1Ä Sii Musti (MU) ja 1Ä Sii Raasio (MU).

Kottarainen *Sturnus vulgaris* (8.3.—27.3.—6.4./23) Ensimmäiset: 30.3. 1p Kuo Sorsasalo

(JRi) ja 1p Iis Kihmola (PK) sekä 1.4. 2p Rau Tyyrinvirta (JKe). Takavuosien suurparvista ei ole enää tietoaakaan; ilmoitetut parvet olivat suurimmillaan n. 20 yksilön luokkaa.

Viherveikko *Carduelis chloris* Talvehtimisen takia muuton alkua on hiukan hankala todeta. Seuraavat havainnot kuvannevat kuitenkin lajin muuttoa: 29.3. 1m Nil Ranta-Sänkimäki (AHO) ja 30.3. samalla paikalla 2m (JRi).

Vihervarpunen *C. spinus* (1.3.—26.3.—12.4./10) Sama ongelma kuin viherpeipon kohdalla. Muuttoa havaittavissa ainakin maaliskuun vaihteessa: 31.3. 1m Nil Ranta-Sänkimäki (ER), 2.4. 3m Nil Ranta-Sänkimäki (JRi) ja 5p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Hemppe *C. cannabina* (24.3.—7.4.—30.4./22) Vähän havaintoja: 17.4. 1m Kuo Kelloniemi (EB) ja 8.5. 1k Sii kk. (MU).

Urpainen *C. flammea* Muuttoa vielä huhtikuun lopulla: 30.4. yht. 29m Sii Kasurila (KRu, MU).

Punavarpunen *Carpodacus erythrinus* (9.5.—19.5.—27.5./23) Hieman keskimääräistä aikaisemmin: 16.5. 1/ p Nil Piekkälänmäki (AHO), 18.5. 2p Jua Pisankoski (JuV) ja 21.5. 1p Iis Haajainen (KJä).

Peippo *Fringilla coelebs* (21.3.—5.4.—27.4./23) Ensimmäiset: 25.3. 1/ p Jua Viitaniemi (JuV) ja 2.4. 1m Kuo Kelloniemi (EB). 24.4. mukavahko keräntymä n. 600p Lap Savonjärvi (HHö).

Järripeippo *F. montifringilla* (3.4.—17.4.—29.4./23) Verrattain myöhään: 20.4. 2m Sii kk. (MU) ja 22.4. 1p Kuo Huuhanmäki (EB). Päämuutto 7.—8.5., jolloin havaittiin: 7.5. 1500p Rii Lintujärvet (PPy) ja 8.5. 1300 (suu-

rin osa järrejä) Sii Kasurila (MU).

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula* Mielenkiintoinen muuttohavainto huhtikuussa 20.4. peräti 18m Vjä Sopenjärvi (HHö).

Peltosirkku *Emberiza hortulana* (1.5.—8.5.—17.5./22) Suhteellisen aikaisin: 4.5. 1Ä Sii kk. (MU), 7.5. 1Ä Rii Lintujärvet (PHu, JKe, PPy) ja 14.5. Iis Keskimäinen (KJä).

Pohjansirkku *E. rustica* (23.4.—4.5.—19.5./18) Ensimmäiset: 7.5. 3m Sii Haukimäki (EB), 1m ('tsik-sirkku') Sii Aappola (ER, JRi, KRi, MU) ja 8.5. 4m Sii Kasurila (MU). Näiden lisäksi vain yksi havainto 15.5. 2p Suo Tuikkanen (PPy). Yhteissumma 10 yks. (sis. 'tsik-sirkun') pienehkö.

Pajusirkku *E. schoenichus* (24.3.—11.4.—29.4./23) Ensimmäiset normaalia myöhemmin: 17.4. 1m Sii Toivala (PHu), 5m Kuo Kelloniemi (EB) ja 1p Maa Mustavirta (PPy) sekä 18.4. 1/ p Kuo Likolahti (PPy).

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus* (4.4.—15.4.—2.5./22) Saapuminen myöhäinen: 30.4. 2p Rii Lintujärvet (PHu, JKe), 41m/a9 Sii Kasurila (KRu, MU) ja 1.5. 6m Kuo Huuhanmäki (EB). Päämuutto 7.5., jolloin arvioitiin Rii Lintujärvellä n. 1000m/k (monet).

Pulmunen *Plectrophenax nivalis* (23.2.—23.3.—9.4./23) Aikaisti edelliskevistä ennätystään vielä muutamalla päivällä. Ensimmäiset: 16.2. 1m Kuo Kelloniemi (PPy) ja 8.3. 2p Rau Rastunsuo (PPy). Päämuutto ajoittui maaliskuun vaihteeseen: 27.3. 120p Jua (JuV) 30.3. 100p Nil Haluna (ER, JRi) ja 1.4. 172m Rau Rastunsuo (JKe). Viimeiset: 26.4. 15p Vjä (HHö) ja 30.4. 5m Sii Kasurila (KRu, MU).

Kahlaajamuutosta Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa syksyllä 1988 ja 1989

MARKKU UKKONEN

Silmiä hivelevän kolkot tekoallasmaiset eivät ole vielä päässeet murentamaan Raasiossa ja Mustissa liikkuneiden lintumiesten mielialoja. Molemmat altaat ovat tarjonneet molempina tarkasteltavina syksyinä sen verran mielenkiintoista kiikaroitavaa, että kahlaajafanit ovat jaksaneet jatkaa rahjustamistaan entistäkin uutterammin upottavilla hietikoilla ja pölyisillä pengerteillä. Havainnointi keskittyi molempina syksyinä edellissyksyjen tapaan Raasioon. Raasiossa jatkettiin syksyllä 1987 käynnistynyttä kahlaajien katiskapyyntiä ja rengastusta. Kahlaajien havainnointi alkoi Raasiossa syksyllä 1984 ja Mustissa syksyllä 1986, ja edeltävien syksyjen kahlaajakuulumiset löytyvät vanhoista Siivekkäistä (syksyt 1984 ja -85 ks. 7: 2—12 ja syksyt 1986 ja -87 ks. 9: 1—9). Tämä katsaus esittelee yhteenvedon kahlaajahavainnoista syksyiltä 1988 ja -89.

Olosuhteet altailla

Raasion ja Mustin altaat toimivat Siilinjärven Kemiran tehtaiden apatiittilouhoksen hienojakoisen rikastusjätteen läjitysalueena. Rikastuslietteen pumpauksen seurauksena Mustin altaan itäreunan parin sadan hehtaarin laajuinen hietikkokenttä on edelleenkin laajentunut. Samalla kahlaajille sopivan lietteisen rantaviivan pituus on jonkin verran lisääntynyt. Raasiossa olosuhteet ovat pysyneet suhteellisen muuttumattomina. Raasion ns. länsilietteelle on kaivettu pari laajaa, vedentäyttämää kraatteria, kun kiillehiekkaa on otettu maan-

parannusaineeksi. Monttujen seinämät ovat tarjonneet erinomaisen pesimäsi-
jan isolle törmäpääskykolonialle.

Raasion altaan vedenpinta on pysynyt molempina syksyinä läpi havainnointikauden varsin korkealla. Siten aikaisempina syksyinä kahlaajien oleskelupaikkoina toimineet ns. koillisliete ja itäliete pysyivät veden alla näkymättömissä. Tämä piti kahlaajat ns. länsilietteellä ja katiskoiden pyyntipiirissä. Kesä—elokuussa 1989 veden pinta oli ennätyskorkealla ja lietteiden pinta-ala oli pienempi kuin aikaisempina syksyinä. Tällä saattoi olla vaikutusta lepäilijöiden määriin. Mustin altaan veden pinnan korkeudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Loppukesällä 1988 (elokuun alkuun asti) veden pinta oli muutamia kymmeniä senttejä alempana kuin seuraavana syksynä ja upottavaa liejupintaa oli näkyvissä siten selvästi enemmän kuin aiemmin.

Veteen viettävät läjityshietikat ovat pysyneet edelleen lähes kasvittomina, mikä on ollut sirrien mieleen, mutta ei ole houkutelut paikalle esim. kasvillisuusrikkaampia kosteikkoja rakastavia vikloja ja kurppia.

Havainnointi

Molempina syksyinä altailla retkeiltiin ilahduttavan ahkerasti. Kovin urakoija — kiikarikaulojen *primus inter pares* — oli kumpanakin syksynä Juhani Rissanen, jolle kertyi käyntikertoja (Raasio) syksyllä 1988 huppeat 52 kpl ja 1989 34 kpl. Raasiossa kiikaroitiin syysmuutokaudella 1988 yhteensä 98 päivänä aikavä-

lillä 4. 7.—30. 10. ja v. 1989 yhteensä 75 päivänä aikavälillä 2. 6.—21. 10. Musti jäi enemmän paitsioon; aikavälillä 20. 6.—7. 10. 1988 kertyi 34 havainnointipäivää ja vastaavasti 18. 6.—3. 9. 1989 32 havainnointipäivää.

Raasion havainnointipäivien jakautuminen eri kuukausien puoliskoihin näkyy taulukossa 3. Säännöllisesti altailla retkeilevien kanssa sovittu vastuupäiväsystemi pelasi hyvin kumpanakin syksynä, ja Raasioon saatiinkin järjestettyä perin vähäisellä porukalla lähes päivittäinen havainnointi kahlaajamuuton kuumimmaksi ajaksi. Varsinkin syksyn 1988 havainnointi oli Raasiossa lähes aukotonta heinäkuun alusta lokakuun alkupäiviin saakka! Syksyn 1988 uurastamista vauhdittivat keho edellisyksy (1987), monet kivat havainnot ja kahlaajien suuret määrät läpi kauden. Seuraavana syksynä ei mässäilyt samanlaisilla määrillä ja retkeilyinto hiipui tämän myötä. Heinä—elokuussa jatkettiin vielä puurtaa kiitettävästi, mutta syyskuussa saatiin toistuvasti tuijotella tyhjiä lietteitä, mikä yhdessä syyssateiden kanssa kypsytti sitkeimmätkin sissit kuun puoliväliin mennessä.

Kullakin käyntikerralla laskettiin allaskohtaisesti lepäilevät ja ohimuuuttavat kahlaajat sekä pyrittiin määrittämään otusten iät. Ylimuuttoa ei varsinaisesti havainnoitu. Myös vesilinnut pyrittiin laskemaan (varsinkin Raasiossa). Lisäksi Raasioon sijoitettuun havaintovihkoon kirjattiin ahkerasti mielenkiintoisia havaintoja muiden linturyhmien lajeista ja ohimuutosta (havainnot mukana syysmuuttokatsauksissa). Kesäkäynnit ovat osoittaneet, että molempien altaiden pesimäaikainen linnusto on yllättävän mielenkiintoinen. Pesimälinnustoon tultaneenkin kiinnittämään lisää huomiota jatkossa, ja tähän saakka kertyneistä pesimäaikaisista lintuhavainnoista onkin tulossa oma katsauksensa.

Entisen tyylin mukaisesti Raasiossa ja Mustissa käynnit ovat olleet yleensä lyhyitä laskentakäyntejä. Muutamina päivinä innostuttiin pitempiaikaiseen (4—8 h) lorvailuun. Myös rengastuspäivinä linnut olivat pitemmässä tarkailussa. Havainnointi painottui molempina vuosina edellisvuosien tapaan aamuihin ja aamupäiviin sekä iltoihin.

Molemmilla altailla tehty havainnot kerättiin Raasion havaintovihkoon, jota paikalla kävijät olivat täyttäneet tunnollisesti. Siten tähän katsaukseen lienee saatu kutakuinkin kaikki lintuharrastajien kahlaajahavainnot tarkasteltavilta syksyiltä. Kullekin lajille on laskettu allaskohtaisesti ja kummaltakin syksyiltä erikseen havaintosummat (Raasion havaintosummat ks. taulukko 1). Havaintosumma on saatu siten, että kunkin retkipäivän suurimmat havaitut yksilömäärät (lepäilevät + ohimuuuttavat) on laskettu yhteen. Koska havaintosummaa laskettaessa ei ole otettu huomioon eräiden yksilöiden pitempiaikaista oleskelua, on samoja yksilöitä tullut havaintosummaan mukaan useita kertoja ja havaintosumma ei siten kuvaa tarkkaan altailla havaittujen kahlaajien todellisia muutonaikaisia yksilömääriä. Tähdellä (*) merkityistä lajeista tehdyt havainnot ovat AHK:n käsittelemiä ja hyväksymiä.

Muuton yleispiirteistä

Syysmuuttokauden 1988 alku kesä—heinäkuun vaihteessa oli normaalia hiljaiseloa. Ensimmäiset lapin-, pikku- ja suosirrit ilmestyivät elävöittämään Raasion rantoja jo heinäkuun ekoina päivinä. Samoihin aikoihin altailla pesineiden lukuisten pikkutylliin joukkoon ilmaantui myös muutamia liroja, sipejä ja valkovikloja. Heinäkuun 12.—16. päivinä em. lajeilla ja lapinsirillä oli pieni esiintymishuippu. Makoisaa kauden jatkoa enteili 11. 7. rengastettu ran-

takurvi. Heinäkuun loppupuoliskolla määrät olivat tavanomaisia (muutamia kymmeniä yksilöitä per päivä) mutta lajisto oli monipuolinen; päivittäin tonki pikkutylliin mukana lapin-, pikku-, suo- ja kuovisirrejä, suokukkoja sekä 5–6 viklolajin edustajia. Liron esiintyminen jatkui tavallista näkyvämpänä ja mm. Raasion lietteitä mittaili päivittäin 15–30 yks. Heinäkuun loppupäivinä alkoi sirrien ja tylliin vilske samalla kun mm. liro jatkoi normaalia runsaampaa esiintymistään. Suosirrihuippu ajoittui terävästi heinä—elokuun vaihteeseen (31.7 yht. 162 ad p). Myös Mustin altaalla oli heinäkuun lopulla kovasti katsottavaa; mm. 30.7. samalla kerralla mm. pulmus- ja isosirri, jänkäsirriäinen, mustapyrstökuiri 2 yks. ja punakuiri 60 yks. Mustin altaan veden pinnan noustua elokuun alussa ja osan mehevämmistä lietteistä peittytyä veden alle kahlaajamäärät vähenivät Mustissa. Niinpä Raasio alkoi kerätä porukkaa puoleensa. Elokuun alussa Raasion rengastajilla olikin uuvuttavia päiviä kymmenien pikku- ja suosirrien tunkeissa katiskoihin. Pikkusirrimäärät kipusivat tasaisen vahvasti elokuun puoliväliin (huippu 17.8. 96 yks.). Samoihin aikoihin rynnistivät myös tyllit (huippuna 14.8. 45 yks.). Kaukoputken veiväajia ilahduttivat elokuun alkupuoliskolla tavallisempien lajien huikeassa jalansijaa hakeneet muutamat pulmus- ja isosirrit, punajalkaviklot, vesipääskyt, tundrakurmitsat, karikukko sekä lukuisat kuovisirrit. Pikkutylliin ja viklojen meno hyytyi elokuun puolivälissä. Elokuun loppupäivinä Raasion rantamia kansoittivat pääasiassa pikkusirrit (jatkuvasti 30–60 yks.). Myös lapinsirillä oli elokuun lopussa pieni jälkihuippu. Syyskuun alun näkyvimpiä kahlaajia olivat pikkusirrin ohella suokukko (päivittäin 5–15 yks.) ja tylli (0–20 yks.). Pikkusirrin rullaus laantui syyskuun puoliväliin mennessä samalla kun nuorten tylliin määrät nousivat

huippuunsa (14.—18.9. 21–28 yks.). Maininnan ansaitsee myös syyskuun alussa Raasion katiskajohdinaidalla vaatinut iso Falco. Syyskuun puolivälissä Raasion lietteille lehahti 25 tundrakurmitsan poppoo, joista puolet viihtyivät paikalla rengastajien virkistajina syys—lokakuun vaihteeseen saakka. Syyskuun loppu tarjosi paitsi vesisäteitä myös nuorten suosirrien massat (huippuna 26.9. 110 yks.). Lokakuun alkupäivinä laiskimmat suosirri- ja tyllinuorukaiset jatkoivat yöpakkasten huurruttamien rantalietteiden tökkimistä. Lopulta nämäkin älyivät häipyä ja Raasion kaikkien aikojen kahlaajarikkain syksy oli takana päin.

Edellissyksyn meno mielessä aloitettiin syysmuuttokautta 1989. Kesäkuun lopulla raahattiin Raasion katiskat talvisäilöstä pyyntiin ja tarkenneltiin putkia ensimmäisiä kertoja alaiden rantaviivoille. Jotkut intomieliset kiikarinkantajajat olivat ehtineet synnätä hietikoita jo kesäkuun alkupuoliskolla. Heinäkuun alussa toistui tuttu kuvio: pesivien pikkutylliin ja rantasiipien joukossa juoksenteli muutamia suo- ja lapinsirrejä, liroja sekä valko- ja mustavikloja. Raasion pesivä pikkutyllikanta oli varsin vahva ja yksistään länsilietteeltä löydettiin 6 pesää. Lajin poikastuotto oli edellisvuosien malliin perin heikko, sillä isoja untuvikkoja nähtiin vain muutamia. Ainakin varisten todettiin ryöstelevän pesiä, ja paikalla partioineet Mustin lukuisat harmaalokit sekä nuoli- ja ampuhaukat lienevät verottaneet osan poikasista/aikuisista. Edellisestä heinäkuusta poiketen kahlureiden esiintyminen oli ko. kuussa sekä Mustissa että Raasiassa ennätysvauhua. Heinäkuun puolivälissä oli samanaikaisesti hyvin vaatimaton ja terävä pikkusirri- ja suosirriäikuisten huippu. Liron esiintyminen oli alle arvostelun; esim. Raasiassa koko heinäkuun (25 havain-topäivää) havaintosumma oli nolot 56 yks. (p+m)! Muitakin vikloja nähtiin

päivittäin vain ykköslintuja. Myös harvinaisemmat lajit loistivat heinäkuussa poissaolollaan; jo vanhan kuovisirrin näkeminen oli iso tapaus. Kun sipit ja pikkutylliin vähenivät muutamaankin yksilöön heinä—elokuun vaihteeseen mennessä, lintujen elämäinnistä Raasiassa pitivät huolen vain iso törmäpääsky-yhdyskunta ja sitä hämmennelleet Falcot sekä hietikolla pesineet kalatiirat. Kalatiirrojen joukossa oleskeli läpi kesän yksinäinen lapintiira. Mustissa elämää pitivät yllä vain lokit ja vesiaiset. Elokuun kahlaajarynnistystä odoteltiin hartasti. Kuukausi käynnistyi lupaavasti: 2.8. muutti Raasiassa n. 40 ison kahlaajan parvi lounaaseen sekä lietteellä tallusteli muutama pikku- ja lapinsirri, 75 suosirriä, 22 tylliä, 3 mustavikloa ynnä tavallisempaa kahlaajarojua. Myös kymmenennen päivän kieppeillä oli pari pirteämpää pikkusirri- ja liropäivää. Viklomuutto tyrehtyi lopullisesti elokuun puolivälissä. Kun elokuun loppupuoliskollakin pikkutyli-

li- ja tyllimäärät pysyivät päivittäin 5–10 lepäilijässä, tavallisempia sirrejä nähtiin itsepintaisesti vain muutamia päivässään ja kuovisirritkin pysyivät täysin kadoksissa, hiipui usko kahlaajarynnistykseen totaalisesti. Kahlaajamuutto loppui kuin veitsellä leikaten elokuun viimeisenä päivänä. Syyskuu oli käsittämättömän lohduton; kuun havaintosumma (kaikki kahlaajat!) oli peräti 16 yks. Lokakuun alussa oli lopullisesti myönnettävä, että syysmuuttokausi -89 oli Raasion ja Mustin havainnointihistorian yksi surkeimmista muuttosyksyistä. Eräänä synnä muuttokauden 1989 alhaisiin kahlaajamääriin altailla saattoi olla kuiva kesä. Ainakin Kuopion ympäristössä järvien pinnat olivat ennätysalhaalla ja makoisia rantalöllöalueita oli paljastuneina kaikkialla. Mahdollisesti lepäilevät kahlurit olivat levällään pitkin maakuntamme maisemia kuin ne kuuluisat Jokisen eväät.

Syksyn 1988 liromuutto oli normaalia selvästi voimallisempaa. Kuva: Markku Ukkonen.

Lajeittainen katsaus

Pikkutylli (*Charadrius dubius*)

Raasion tyypilaji kesä- ja heinäkuussa. Lajin pesimäkanta palautui sadekesän -87 aallon-pohjasta (Raasiassa 1 pari) jo seuraavana kesänä. Raasion pesimäkanta oli v. 1988 vähintään 5 paria ja v. 1989 vähintään 8 paria. Mustin altaan avovesialueen rantamilla lokkien joukossa yritti pesiä molempina vuosina muutama pari. Näiden uskallikkoparien lisäksi pesi Mustin hietikkoalueen reunaosissa pikkulampareiden äärellä kumpanakin vuotena vähintään 5 paria. Pesinnät (uusintapesintöjä) jatkuivat elokuulle saakka (esim. Raasiassa vielä 12. 8. -88 3 pull. ja 20. 8. -88 1 pull.). Pesivien lintujen paikallaolo hankaloittaa molemmilla altailla syysmuuton alkamisen toteamista.

Syksyllä 1988 Raasion päiväsummat olivat läpi heinäkuun normaalit 10—20 ad p (osa pesiviä). Yli 20 yksikön päiviä oli heinäkuussa vain kaksi: 20. 7. 23 p ja 26. 7. 20 p. Lisäksi Mustissa 22.—23. 7. 20 p. Elokuun alkupuoliskolla ynnättiin Raasiassa päivittäin kymmenkunta lepäilijää (eniten 1.—2. 8. n. 15 p ja 9. 8. 12 p). Elokuun toisella puoliskolla lepäilijämäärät hiipuivat tasaisesti, ja viimeinen havainto kirjattiin 7. 9. (1 p).

Seuraavan muuttokauden kesäkuussa ja heinäkuun alussa raasiassa piipersi päivittäin 15—25 yks. (osa pesiviä) (maksimit 29.—30. 6. n. 30 ad p, 3.—4. 7. n. 25 p ja 13. 7. 15 ad p + 7 juv p) sekä heinäkuun jälkipuoliskolla vastaavasti 5—15 yks. Elokuussa Raasion lietteillä tavattiin vain nuoria lintuja ja niitäkin totutun niukasti (enimmillään 2. 8. ja 15. 8. 10 juv p). Viimeisen kerran pikkutyllejä kiikaroitiin 29. 8. (2 juv p).

Tylli (*C. hiaticula*)

Syksyn 1988 ensimmäiset muuttajat löydettiin Mustista: 27. 7. 4 ad p. Tämän jälkeen tyllejä oleskeli Mustin ja/tai Raasion lietteillä päivittäin aina lokakuun alkupäiviin saakka. elokuun alussa muutto pysyi laimeana (maksimina 1. 8. 11 ad p Mustissa). Vanhojen tylien määrät kipuivat huippuunsa tutusti elokuun puolivälissä: Raasiassa 12. 8. 20 p ja 14. 8. 45 p + Mustissa 1 m. Lyhyen huippuvaiheen jälkeen määrät putosivat 5—10 levähtäjään per päivä. Viimeinen vanhus määritettiin 28. 8. Ensimmäinen nuori tylli keksittiin Raasiosta 11. 8.

Nuoret tyllit rynnistivät Raasioon syyskuun alussa: 1.—6. 9. vain ykköslintuja, 7.—13. 9. 9—19 juv p ja huippuvaiheessa 14.—18. 9. 21—28 juv p (eniten 15. 9.) päivittäin. Syyskuun loppupäivät olivat jo talven odottelua tyllirintamallakin (max. 5 juv p), ja tyllikauden päättivät Raasiassa 4.—8. 10. vitkutelleet kaksi kapinallista. Syksyn 1988 havaintosumma oli Raasiassa mukavat 468 yks. (enemmän vain v. 1985 520 yks.). Mustissa laskettiin koko kauden aikana vain 42 yks.

Muuttokausi 1989 käynnistyi varsinaisesti 25. 7.: Mustissa 1 ad p. Mitkä lienevät olleet sen tyllivanhuksen motiivit, joka tallasi Raasiassa jo 18.—21. 6.! Koko syksy oli perin surkea niin Mustissa (havaintosumma 62 yks.) kuin Raasiassa (134 yks.). Elokuussa kymmenen yksilön päiväsummat olivat Raasiassakin tiukassa: 2. 8. 22 p, 20. 8. ja 25. 8. 10 p. Parhaaksi tyllipäiväksi jäi 24. 8., jolloin Mustissa merkittiin muistiin sentään 46 p ja Raasiosta 6 p. Syyskuussa nähtiin vain kolme nuorta lintua (viimeiset kaksi 20. 9.)! Vanhoja tyllejä nähtiin aikavälillä 25. 7.—28. 8. ja nuorukaisia 9. 8.—20. 9.

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*)

Lajin edustajat ovat harvinaisia altaiden lietteillä. Syksyllä 1988 kapustoja kiikaroitiin Raasiassa 11 päivänä (24. 7.—2. 10.; enimmillään 15. 9. 5 juv p sekä 20. 9. ja 27. 9. 4 juv p). Seuraavan syksyn saldona oli vain yksi havainto (Raasio 20. 8. 1 ad p). Laji puuttuu edelleenkin Mustin lajilistalta.

Tundrakurmitsa (*P. squatarola*)

Vähälukuinen eikä edes jokavuotinen lepäilijä molemmilla altailla. Kaikki havainnot syksyiltä 1988: Mustissa 30. 7. 2 ad p sekä Raasiassa 31. 7. 1 ad m, 10. 8. 2 ad p, 10.—11. 9. 2 juv p, 14. 9. 2 juv p, huippuna 15. 9. 1 ad + 24 juv p, 16.—19. 9. 14—16 juv p, 20.—30. 9. 10 juv p, 1. 10. 8 juv p ja viimeisenä 2. 10. 1 juv p. Syksyllä 1989 saatiin turhaan kuulostella pillien viheltelyä, joka edellisvuoden syyskuussa rai-kui Raasion tyyppiäänä.

Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*)

Hyppähavaintoja kertyi molempina syksyinä normaalin niukasti. Töyhtöpäitä laahusteli Mustissa näin (havaintopäiviä/yksilöitä yhteensä): 1988 3/19 ja v. 1989 2/6. Raasiassa laji oli vieläkin vähälukuisempi: vastaavasti 1/2 ja 4/4.

Isosirri (*Calidris canutus*)

Syysmuuttokaudella 1988 päästiin isosirrien kanssa silmäysten neljäksi: Mustissa 30. 7. 1 ad p punakuirien joukossa sekä Raasiassa 6. 8. 4 ad p, 8. 8. 1 ad p ja 10. 8. 1 ad laskeutui hetkeksi lietteelle. Syksy 1989 on lajin osalta nopeasti kuitattu: ei havaintoja. Isosirrejä on tavattu aikaisemmin vain kahtena syksynä (Raasio v. 1985 yht. 57 yks. ja v. 1987 1 yks.). Lietteille laskeutuneet isosirrit ovat olleet säännönmukaisesti hyvin kiireisiä; lyhyen touhuilun jälkeen paikalta on kaasuteltu kiireesti karkuun. Niinpä katiskoitaan viritellyt rengastaja jäi aina nuolemaan näppejään. AHK ei tarkista altailla lajista tehtyjä syyshavaintoja.

Pulmussirri (*C. alba*)

Laji on jokasyksyinen ilmestys Raasion rannoilla. Syksyllä 1988 myös Mustin lietteet näyttivät vetävän pulmussirrejä puoleensa: 27.—28. 7. 1 ad p ja 9. 8. 3 ad p. Jälkimmäisenä päivänä pomppaili myös Raasion länsilietteellä kaksi vaihtopukuista vanhusta. Syysmuuttokausi 1989 tarjoi niukkuutta myös pulmussirripuolella, kun vain kaksi eri yksilöä nähtiin polkemassa Raasion rantaviivaa: 13. 8. 1 ad hetken p ja 17.—20. 8. 1 ad p. Useimmista kahlaajista poiketen lajin esiintyminen oli myös syksyllä 1988 normaalia vaisumpi. Merkille pantavaa oli niinikään nuorten puhtolintujen täydellinen puuttuminen molempina syksyinä.

Pikkusirri (*C. minuta*)

Pikkusirrin syysmuuttokausi 1988 käynnistyi edellisvuoden malliin heinäkuun alussa: 9.—10. 7. tökitteli ensimmäinen vanha lintu Raasion jabbaa (= inhorealainen raasiolais-termi niljakkaanvihreälle rantaviivälinjalle, jota ainakin kahlaajakatiskoiden puhtaudesta kiinnostunut kahlaajarengastaja on oppinut vihaamaan). Vanhat pikkusirrit eivät innostuneet rynnimään heinäkuussa vaan altailta löytyi silloin tällöin vain ykköslintuja (heinäkuun havaintosumma Raasiassa vaatimattomat 15 yks.). Muutto piristyi heti elokuun alussa, ja hehketusta jatkuikin sitten kuukauden päivät. Pikkusirrimäärät olivat ennätykselliset (ks. taulukko 2), ja innokkaimmilla Raasion kävijöillä minisirrit taisivat vilistä silmissä vielä muuttokauden jälkeenkin. Elokuu oli hikistä aikaa rengastajille pikkusirrin tunkien ka-sapäin pyydyksiin. Makoisia pikkusirripäiviä

oli Raasiassa useita: 8.—15. 8. päivittäin 40—80 p, huippu 17. 8. 96 p ja yhden välipäivän (18. 8. 21 p) jälkeen 19.—25. 8. taas 40—60 p päivittäin. Syyskuun alussa oli vielä loiva huippu: 4.—5. 9. 25 p ja 6.—7. 9. 29 p. Meno vaimeni nopeasti tämän jälkeen ja syyskuun toisella puoliskolla nähtiin päivittäin enää 1—2 lintua. Viimeiset (2 juv) karistivat jabat sirokintuistaan 1. 10. Ensimmäinen nuorukainen määritettiin 4. 8., jolloin pikkusirrirynnistys alkoi. Rengastukset osoittivat, että ehdoton valtaosa syksyn pikkusirrilössistä oli nuoria. Viimeinen vanha lintu poimittiin 21. 8. Mustissa laji oli läpi elokuun yllättävän vähälukuinen (koko kauden havaintosumma vain 37 yks., paras päivä 8. 8. 10 p).

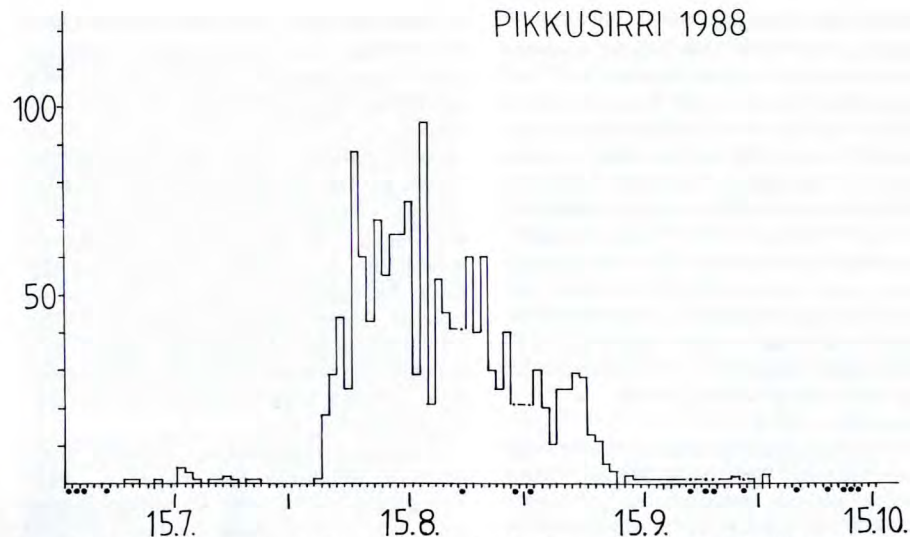
Seuraava syysmuuttokausi pyörähti käyntiin myös sääntöisesti: Raasiassa 11. 7. 2 ad p. Heti perään seurasi vanhojen lintujen huippu (12. 7. 9 ad p). Heinäkuun (vanhojen lintujen) määrät olivat edellisvuoden luokkaa (Raasion havaintosumma 28 yks.). 19. 7. tapitettiin Raasiassa hengitystä pidätellen väriavamaista (oudon ruskeahkoa) pikkusirriä ajatusten käväistessä hetken jo rarisirrien puolella. Elokuussa määrät pysyttelivät itsepintaisesti vaatimattomalla tasolla. Yli kymmenen yksilön pättiin Raasiassa vain 9 päivänä, ja yli 15 yksilön päiviä oli vain nihkeät neljä: 8. 8. 22 p, 13. 8. 27 p, 27. 8. 21 juv p ja 28. 8. 18 juv p. Viimeiset pikkusirrit (Raasio 6 juv p + Musti 8 p) nähtiin niinkin varhain kuin 30. 8.! Raasion syksyn 1989 havaintosumma oli lähellä keskiarvoa (tosin havainnointi oli tehokkaampaa kuin monina edellisvuosina) (ks. taulukko 1). Mustissa summattiin syksyn -89 pikkusirrisaldoksi 54 yks. (parhaat päivät 7. 8. 15 p ja 25. 8. 17 p).

Lapinsirri (*C. temminckii*)

Lapinsirrin pirinä kuultiin syksyllä 1988 ensimmäisen kerran 5. 7., kun Raasiassa pöräsi 4 ad. Heinäkuu oli entiseen malliin vanhojen lappalaisten aikaa. Tyypillistä oli myös määrien pysyminen pieninä läpi kuun. Parhaita päivälukemia heinäkuulta olivat (Raasio + Musti) 14. 7. 8 ad p + 2, 16. 7. 1 p + 8 p, 21. 7. 7 ad p + 2 ad p sekä 30.—31. 7. 3 ad p ja 3 m + 12 p. Ensimmäinen juvenili todettiin 28. 7. Elokuussa tahti pysyi entisellään; muutamia yksilöitä miltei päivittäin Raasiassa (Mustissa viimeinen plokattiin jo 4. 8.). Parhaat palat

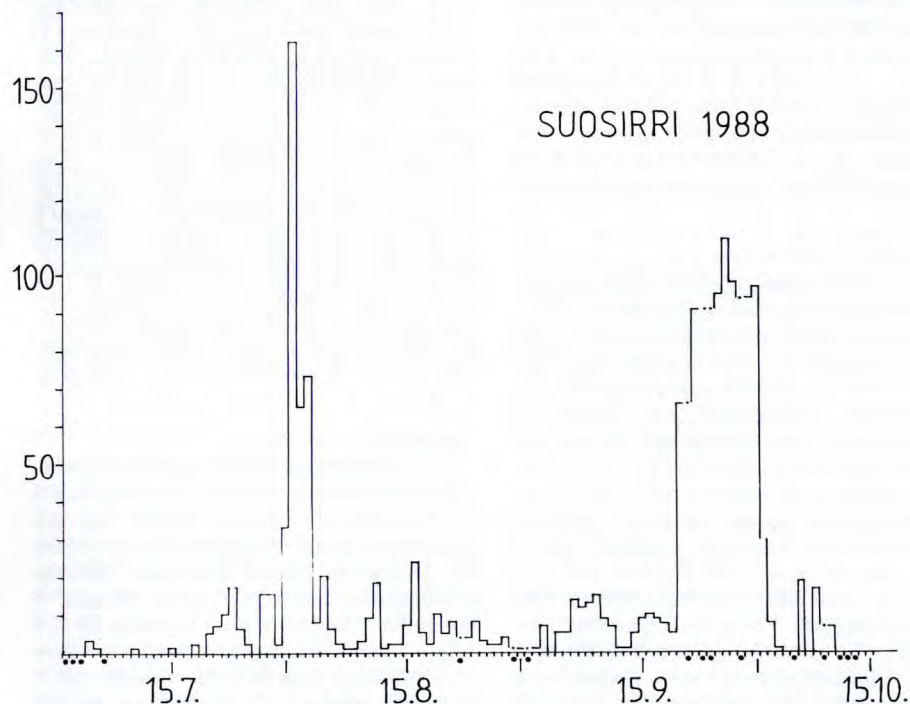

PIKKUSIRRI 1988

Kuva 1. Pikkusirrin muuton kulku Raasiassa ja Mustissa syksyllä 1988. Pisteillä merkittyinä päivinä ei altailla retkeilyä.

SUOSIRRI 1988

Kuva 2. Suosirrin muuton kulku Raasiassa ja Mustissa syksyllä 1988. Pisteillä merkittyinä päivinä ei altailla retkeilyä.

elokuulta: 9. 8. 10 p, 15. 8. 5 juv p sekä jälkihuippuna 25.—26. 8. 8 p ja 27.—28. 8. 4 juv p. Muuttokauden peränpitäjät nähtiin 7. 9., kun 2 yks. kostutteli varpaitaan Raasiassa. Lapinsirrien syksyn kokonaismäärä oli Raasiassa keskimääräistä suurempi (ks. taulukko 2). Mustin havaintosumma oli 53 yks. (edellisinä vuosina laji on ollut Mustissa hyvin vähälukuinen).

Määrillä ei herkuteltu seuraavanakaan vuonna. Ekat levähtäjät noteerattiin jo kesäkuun puolella: 29. 6. 2 ad p. Raasiassa. Heinäkuussa laji oli edellisvuottakin vähälukuisempi, ja viiteen yksilöön päästiin vain kolmena päivänä: 16. 7. 3 ad p Mustissa + 2 ad p Raasiassa, 18. 7. 5 hetken p Raasiassa ja 24. 7. 8 p niinkään Raasiassa. 16. 7. ruokaili Raasiassa oudon näköinen lapinsirrivanhus, jonka rinta ja ylävatsa olivat värjytyneet (värjätty?) laajalti kirkkaan okrankeltaiseksi (renkaita ei todettu). Viimeinen vanha lintu määritettiin 2. 8. Ensimmäinen nuori lapinsirri tuli katiskoista 9. 8. Koko elokuu oli lajin osalta hiljaista aikaa. Viiteen yksilöön päästiin laskemaan vain kerran 9. 8. 5 p Raasiassa. Vihonviimeinen hiippaili Raasiassa 30. 8. (1 juv). Mustissa nähtiin koko syksynä vain 4 yks.! Myös Raasion havaintosumma oli havainnoinnin tehokkuuteen näiden vaatimaton (taulukko 1).

Kuovisirri (*C. ferruginea*)

Syksyn 1988 ensimmäiset kuovisirrit tonkivat lietteitä 12. 7. (2 ad Mustissa ja hieman myöhemmin samat Raasiassa). Heinäkuun lopulla, jolloin vanhat linnut (koiraat) muuttavat nopeasti ohi, kuovisirrien esiintyminen oli suhteellisen laimeaa (molempien altaiden havaintosumma yhteensä 25 yks.). Vain kahtena heinäkuun lopun päivänä ynnättiin enemmän kuin viisi yksilöä: 23. 7. 1 ad p Raasiassa + 6 ad p Mustissa ja 31. 7. 1 m Raasiassa + jälleen 6 ad p Mustissa. Elokuussa käyränokkia nähtiin Raasiassa lähes jokaisella käynnillä (havaintosumma 102 yks.). Seuraavassa kaikki yli viiden yksilön päivät Raasiassa: 14. 8. 4 ad + 4 juv p, 16. 8. 15 p, 17. 8. 8 p, 19.—20. 8. 7 juv p, 21. 8. 10 juv p, 22. 8. 7 juv p ja 24. 8. 9 juv p. Syyskuun alkuun mennessä meno pikkuhiljaa tyrehtyi, ja viimeinen nuori sattui kaukoputken näkökenttään Raasiassa 5. 9. Syksyn 1988 havaintosumma Raasiassa kohosi ennätysuudeksi (115 yks.). Mustin havaintosummaksi tuli 21 yks.

Seuraavan vuoden syysesiintyminen oli vastaavasti ennätyskyyhkö (ks. taulukko 1). Kuovisirrejä nähtiin niin surkeasti, että tässä voi luulla kaikkia ko. syksyn havikset: 14. 7. 4 ad p (Raasio), 16. 7. 3 ad p (Musti), 28. 7. ja 30.—31. 7. 1 ad p (Raasio) sekä 24. 8. 1 ad p (Musti). Nuoria lintuja ei siis tavattu ensimmäistäkään yksilöä (samoin kävi syksyllä 1986).

Suosirri (*C. alpina*)

Pikkusirrin ohella suosirri oli kahlaajasyksyn 1988 valopilkkuja sekä Raasiassa että Mustissa (ks. taulukko 1 ja kuva 2). Raasion havaintosumma nousikin kaikkien aikojen ennätykseen (1160 yks.). Mustin vastaavaksi summaksi saatiin 290 yks. Jo ensimmäisellä Raasiokäynnillä lietteiltä löytyivät kiireisimmät eteläänmenijät: 4. 7. 3 ad p. Heinäkuun alkupuolisko oli vielä odottelua, ja kymmenen lepäilijän raja saavutettiin ensimmäisen kerran 22. 7. (3 ad p Raasiassa + 7 ad p Mustissa). Tämän jälkeen heinäkuussa mustamahoja nähtiin lähinnä vain Mustissa (5—15 yks. päivittäin). Vanhojen suosirrien päämuuttovaihe osui heinä—elokuun vaihteeseen (Raasio + Musti): 30. 7. 1 ad p + 32 ad p, 31. 7. 66 ad p + 96 ad p, 1. 8. 24 ad p + 41 ad p ja 2. 8. 33 ad p + 40 ad p. Sää oli tuolloin tyypillinen tiputuskel, kohtalaista etelänpuoleista tuulta ja mm. 30. 7. heikkoa vesisadetta. Heti elokuun alussa hävisivät Mustin houkuttelevimmat lietteet veden alle ja suosirrin esiintymisen painopiste siirtyikin loppusyksyksi Raasioon. Lajin edustajia palloili Raasiassa elokuussa jokaisella käyntikerralla, mutta määrät olivat pieniä (muutama yks./käyntikerta.). Elokuun alkupäiviin sijoittuva vanhojen lintujen toinen muuttohuippu, joka Raasiassa on osoittautunut 2kv-lintujen huipuksi, oli käsiteltävänä vuonna varsin heikko: Raasiassa 10. 8. 9 ad p, 11. 8. 12 ad p + 3 ad m ja 16. 8. 24 p. Vanhat linnut korvautuvat nopeasti nuorilla elokuun puolivälissä (viimeinen ad kuitenkin niinkin myöhään kuin 6. 10.). Syyskuun alkupäiviin saakka nuorten esiintyminen oli vielä tasaisen niukkaa (2—8 p/päivä). Heikko nuorisohuippu todettiin 6.—9. 9. (12—15 juv p/käynti Raasiassa). 20. 9. vihmoi vettä vähintäänkin kunnolla ja sateen seasta sujahteli suosirrejä pikkuhiljaa Raasion rannoille: aamulla vain 5 juv p, mutta klo 13 paikalta poistuttaessa jo 2 ad + 64 juv p. Seuraavalla käynnillä 22. 9. las-

kettiin 2 ad + 89 juv p. Ilmeisesti osittain samat linnut viihtyivät Raasiassa aina kuun loppuun saakka: 23.—24. 9. ei Raasiassa käyty, 25. 9. n. 95 p, 26. 9. n. 110 p, 27. 9. 2 ad + 96 juv p, 29. 9. 94 p, 30. 9. 97 p ja 1. 10. 1 ad + 29 juv p. Muutaman päivän tauon jälkeen muuttoa vielä piristyi: 6. 10. 3 ad + 16 juv p ja 8. 10. 17 juv p Raasiassa. Raasiassa 10. 10. tavatut 7 juv olivat syksyn 1988 vihonviimeiset kahlaajat altailla.

Vuonna 1989 suosirrinkin havaintosumma jäi keskimääräiselle tasolle (Raasio 228 yks., Musti 65 yks.). Ensimmäisiä kiikaroitiin jo 27. 6. (Raasio 4 ad p). Heinä—elokuussa lietteillä juoksenteli silloin tällöin vain yksittäisiä lintuja ja yli 10 yksilön päivät olivat harvassa: 12. 7. 76 ad p (+2kv-lintujen huippu) Raasiassa, 13. 7. 7 ad p Raasiassa + 4 ad p Mustissa, 16. 7. 4 ad p Raasiassa + 15 ad p Mustissa, 2. 8. n. 75 ad p (2kv-lintujen huippu) Raasiassa, 19. 8. 15 ad p Mustissa sekä 24. 8. 1 juv p Raasiassa + 10 ad ja 12 juv p Mustissa (paras nuorten summa). Viimeinen vanha lintu tavattiin 25. 8. (Musti ja Raasio). Syyskuussa suosirrejä nähtiin vain kolmena päivänä (Raasiassa)! Viimeiset surahelijät todettiin 20. 9. (9 juv lentoon Raasiasta).

Jänkäsirriäinen (*Limicola falcinellus*)

Jänkäsirriäisiä on tavattu altailla aikaisemmin vain kahdesti (Raasio 12. 8. 1985 ja 13. 7. 1986 1 p). Syksyltä 1988 havainnot kahdesta yksilöstä 24. 7. 1 ad p ja 29.—30. 7. 1 ad p Mustissa.

Suokukko (*Philomachus pugnax*)

Avoimet lieterannat eivät ole koskaan olleet suokulaisten suosiossa. Niinpä laji on aina lukeutunut Raasiassa ja Mustissa vähäväkisten kahluurilajien kastiin. Aikavälillä 12. 7.—1. 10. 1988 summattiin Raasiasta 304 ja Mustista 69 suokukkoa. Havaintosumat olivat edellisvuosien vastaaviin lukuihin verrattuna korkeita (vrt. taulukko 1). Yli 10 yksilön kasoja nähtiin 14 päivänä, mutta yli 15 yksilön päivälukemiin päästiin vain kolmesti (Raasio + Musti): 24. 7. 5 m + 12 p, 30. 7. 1 p + 15 p ja 9 m sekä 16. 9. 15 p + 2.

Seuraava syksy oli suokukollakin pohjanoiteeraus; aikavälillä 30. 6.—20. 8. Raasiassa 12 päivänä yhteensä vain 30 yks. ja Mustissa yhtenä päivänä kolme yks.!

Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*)

Laji on harvinainen levähtäjä altaiden kasvittomilla lietteillä, jotka eivät tunnetusti ole pukiin mielimaastoja. Vuodelta 1988 laji ilmoitettiin tavatuksi Mustin lietteillä kerran. Raasiosta löytyi havivihkomerkintöjä peräti 12 päivältä. 27. 9. oli Raasion täysin avoimelle länsilietteelle suosirrien sekaan uskaltautunut poraushommiin peräti kolme tikkunokkaa. Syksyllä 1989 nähtiin Raasiassa kahtena päivänä yksi yksilö ja Mustissa (altaan länsilaidan ryteikkörantaisella pikkulampareella) kuutena päivänä yhtenä 20 yksilöä (max. 2. 7. 7 p).

Punakuiri (*Limosa lapponica*)

Syksy 1988 tarjosi viisi havaintoa näistä komeista pitkänokista. Kauden avasi 26. 7. Raasioon laskeutunut ad-lintu. Heti perään päästiin nauttimaan upeasta suurparvesta, kun 30. 7. Mustissa tallusteli 60 linnun potti, joka lähti lopulta jatkamaan muuttoa lounaaseen. Muut havainnot: 1. 8. 1 ad p Mustissa ja 21. 8. 1 m + 9 m Raasiassa. Syksyltä 1989 ei herunut havaintoja.

Mustapyrstökuiri (*L. limosa*)*

Syksyn 1988 yllättävimpiä havaintoja oli kahden vanhan mustapyrstökuirin löytyminen 30. 7. Mustista. Näky oli erityisen mieleenpainuva, kun samanaikaisesti lietteellä rullasi iso parvi punakuireja (ks. edellä) sekä mm. tundrakurmitsa, isosirri ja jänkäsirriäinen. Tämä lienee Pohjois-Savon ensimmäinen syysmuuton aikainen havainto lajista kautta aikojen.

Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*)

Lajin edustajia laskeutuu vain poikkeuksellisesti altaiden reunoille ja ohimuuttajiaakin nähdään hyvin vähän. Syksyltä 1988 kolme havaintoa kolmesta yksilöstä (2 p + 1 m) ja seuraavalta syksyltä kaksi havaintoa kahdesta yksilöstä (2 p). Kaikki havainnot aikavälillä 3. 7.—29. 7.

Isokuovi (*N. arquata*)

Jokunen sirppinokka eksyy silloin tällöin altaalle. Syksyltä 1988 merkittiin muistiin Raasiosta peräti 32 p + 56 m ja Mustista 40 p + 7 m sekä syksyltä 1989 vastaavasti normaalit 4 p + 13 m ja 37 p + 1 m. Havainnot sijoituivat aikavälille 21. 6.—9. 9. Parhaimmat päiväkohtaiset kuittaukset: 15. 8. 1988 45 m Raasiassa ja 27. 6. 1989 a27 p Mustissa.

Mustaviklo (*Tringa erythropus*)

Mustaviklo on ollut altailla varsin vähäluukuinen pysähtelijä. Syksyllä 1988 syysmuuttavia mustavikloja summattiin enemmän kuin aiempina syysmuuttokausina: Raasiassa 33 yks. ja Mustissa 8 yks. Matkalaisia nähtiin aikavälillä 4. 7.—11. 9. Pääosa havainnoista tehtiin heinäkuun loppupuolella, jolloin kirjattiin myös suurimmat päivälukemat: 20. 7. 4 m Raasiassa, 24. 7. 4 kiert. Raasiassa ja 2 ad + 1 juv p Mustissa sekä 28. 7. 4 juv p Raasiassa ja 1 juv p Mustissa. Syksyllä 1989 neekerilintuja nähtiin aikavälillä 18. 6.—2. 8. Raasiassa 23 yks. ja Mustissa 7 yks. Lukumäärät jäivät kahta poikkeusta lukuunottamatta alle 5 linnun päivässä: 21. 7. a8 nousu muutolle Raasiosta ja 23. 7. 3 m Raasiassa ja 1 ad + 1 juv p Mustissa.

Punajalkaviklo (*T. totanus*)

Seuraavassa kaikki 1988 havainnot: 3. 6.—23. 7. enimmillään 2 p Mustissa sekä 20.—21. 7. 1 juv p, 31. 7. 1 p ja 3. 8. 3 p Raasiassa 27. 6. Mustissa nähty ad-lintu jäi syysmuuttokauden 1989 ainoaksi punajalkahavainnoksi.

Valkoviklo (*T. nebularia*)

Valkovikloja nähtiin syksyllä 1988 kukaunkin normaalisti (Raasio 98 yks., Musti 59 yks.). Havaintoja kertyi ajanjaksolta 5. 7.—5. 9. Vilkkaimmillaan muutto oli heinäkuun jälkimmäisellä puoliskolla. Kovimmat kimittyskonsertit nautittiin 14. 7. (Raasio 1 p + 13 m), 22. 7. (Raasio 4 p, Musti 13 p) ja 30. 7. (Raasio 5 p, Musti 14 p).

Seuraavan syksyn muutto oli kokonaisuudessaan tavallista laimeampi (Raasio 51 yks., Musti vain 11 yks.). Vain kahtena päivänä nähtiin enemmän kuin viisi lintua: 16. 7. 1 p + 16 m ja 2. 8. 6 m Raasiassa. Jälkimmäinen havainto oli samalla syksyn viimeinen noteeraus lajista.

Metsäviklo (*T. ochropus*)

Nämä metsien kahlaajat eivät uskaltaudu altaiden avoimille lietteille vaan kaikki havaitut lepäilijät on pelästytetty siivilleen allasvalien rapakoilta ja Mustissa altaan länsireunan ryteikköiseltä pikkulammikolta. Metsäviklohavainnot sijoittuivat ajalle 3. 7.—15. 8. Paras päivä: 17. 7. 1988 5 p Raasiassa + 5 m Mustissa.

Liro (*T. glareola*)

Syksyn 1988 liromuutto oli normaalia sel-

västi voimallisempaa (ks. taulukko 1). Mustisakin nähtiin tavallista enemmän liroja (havaintosumma 170 yks.). Ensimmäiset koipeiliit kirjattiin ensimmäisenä Raasion retkipäivänä (4. 7. 6 p). Lähestulkoon jokaiselta heinäkuun päivästä saatiin havaintoja. Hyviä heinäkuusia muuttopäiviä voi luetella pitkän rimpsun (R = Raasio, M = Musti): 12. 7. R 3 p + M a23 p, 14. 7. R 8 p + 14 m, 15. 7. R 22 p, 22. 7. R 24 p + M 7 p, 23. 7. R 3 m + M 20 p, 27. 7. R 22 p + M 5 p, 28. 7. R 30 p + 2 m + M 6 p, 30. 7. R 12 p + M 10 p + 6 m ja 31. 7. R 30 p + M 2 p. Meno huipentui heti elokuun alussa, jolloin pääosassa olivat nuoret linnut: 2. 8. R 11 p + M 21 p, huippuna 3. 8. R 70 p + M 10 p ja 4.—5. 8. R 20 p + 3 m + M 2 p. Tämän jälkeen päiväsummat pysyttelivät 5—10 yksilön kieppeillä elokuun puoliväliin saakka. Syysmuutto oli lähes ohi elokuun lopussa, ja viimeinen vipeltäjä suunnisti kohti etelän lämpöä 6. 9.

Seuraavana syksynä liroteltiin keskimääräistä vaisummissa merkeissä (Raasio 128 yks., Musti 82 yks.). Muutto pyörähti käyntiin 18. 6. (Musti 10 p). Yli 15 linnun päiviä kertyi vain kolme: 18. 7. 17 m Raasiassa, 26. 7. 25 p Mustissa ja 8. 8. 41 m Raasiassa. Liroja nähtiin tipotellen elokuun puoliväliin saakka, kunnes 20. 8. muuttanut yksilö laittoi pisteen lajin muuttokaudelle.

Rantakurvi (*Xenus cinereus*)*

Rantakurvin tepastelu Raasiassa 11. 7. 1988 oli syyskausien 1988—89 mieleenpainuvimpia tapauksia altailla. Raasion kurvivanhus askelsi tyynesti kahlaajakatiskaan, ja Paavo Liimatta pääsi näpelöimään metallia otuksen nilkaan. Rantakurvista tehtiin havainto jo kesäkuun alussa: 6. 6. 1988 1 p Raasiassa. Tietävästi edellisen kerran kurvi nähtiin Pohjois-Savon rajojen sisäpuolella reilut kolme vuosikymmentä sitten (Kiuruvesi 1955).

Rantasipi (*Actitis hypoleucos*)

Sipi kuuluu molempien altaiden vakiovarustukseen niin pesimäaikana kuin syysmuutonkin aikana. Muuton käynnistymistä on em. syystä johtuen vaikea määrittää. Syksyn 1988 sipisumma oli Raasiassa keskimääräistä parempi (ks. taulukko 2). Läpi heinäkuun ja elokuun alkupuoliskon molempien altaiden reunoilla piipersi puolenkymmentä yksilöä per päivä. Vilkkampi muuton vaihe sijoittui

heinä—elokuun vaihteen molemmin puolin (R = Raasio, M = Musti): 22. 7. R 13 p + M 7 p, 28. 7. R 6 p + M 8 p ja 3. 8. R 10 p + M 5 p. Muutto tyrehtyi elo—syyskuun vaihteeseen mennessä ja viimeinen yksilö laahusteli Raasiassa 6. 9. Mustin syksyn 1988 havaintosumma oli kohtuulliset 88 yks.

Syksyn 1989 havaintosumma oli Raasiassa keskimääräistä tasoa. Mustista ynnättiin syksyn aikana 72 yks. Raasiassa tavattiin sipejä miltei jokaisella heinäkuun ja elokuun alkupuoliskon käynnillä, mutta määrät olivat vaatimattomia (1—7 yks./päivä). Parhaat päivälukemat: jo 3. 7. R 1 p + M 20 p, 26. 7. R 4 p + M 8 p sekä 30. 7. ja 1. 8. R 10 p + M 2 p. Muuttokausi päättyi lajin osalta jo 19. 8., jolloin Raasiassa väristeli 1 yks. pitkin vedenpintaa.

Karikukko (*Arenaria interpres*)

Syksyllä 1988 tehtiin kaksi karikukkohavaintoa Raasiassa: 13.—14. 8. 1 ad p, joka myös rengastettiin, ja 16. 9 1 juv p. Laji on havaittu altailla vain kerran aikaisemmin (Raasio 6. 8. 1987).

Vesipääsky (*Phalaropus lobatus*)

Myös vesipääskyt ilahduttivat esiintymisellään syksyllä 1988. Havaintoja kertyi kahdeksan (havaintosumma 17 yks.), kaikki Raasiosta: 7. 8. 1 p, 8. 8. 6 p, 11. 8. 3 p, 12.—13. 8. 2 juv p ja 24.—26. 8. 1 juv p. Syksyllä 1989 neulanokat karttelivat täydellisesti altailla kävijöitä.

Taulukko 1. Eri kahlaajalajien havaintosumat (paikalliset + muuttavat) Raasiassa syysmuuttokaudella 1988 ja 1989 sekä keskimääräiset havaintosumat (suluissa vaihteluväli/havaintosyysyjen määrä) syksyinä 1984—87.

laji	1988	1989	1984—1987
pikkutylili	521	490	206 (133—325/4)
tylli	468	134	237 (62—520/4)
kapustarinta	26	1	7 (0— 11/3)
tundrakurmitsa	173	—	21 (0— 79/3)
töyhtöhyppä	2	4	14 (0— 24/3)
isosirri	6	—	15 (0— 57/2)
pulmussirri	2	5	10 (2— 20/4)
pikkusirri	1400	234	251 (185—415/4)

lapinsirri	121	65	87 (48—157/4)
kuovisirri	115	7	32 (15— 67/4)
suosirri	1160	228	399 (36—640/4)
jänkäsirriäinen	—	—	<1 (0— 1/2)
suokukko	304	30	130 (27—250/4)
taivaanvuohi	16	2	1 (0— 2/3)
lehtokurppa	—	—	<1 (0— 1/1)
punakuiri	11	—	101 (0—405/1)
pikkukuovi	1	2	1 (0— 3/2)
kuovi	88	17	7 (0— 23/2)
mustaviklo	33	23	14 (0— 24/3)
punajalkaviklo	6	—	3 (0— 9/2)
valkoviklo	98	51	93 (20—205/4)
metsäviklo	11	7	3 (0— 5/2)
liro	535	128	182 (48—360/4)
rantakurvi	1	—	—
rantasipi	172	123	117 (65—185/4)
karikukko	3	—	<1 (0— 1/1)
vesipääsky	17	—	<1 (0— 1/1)

Rengastuksesta

Kahlaajien katiskapyynti ja rengastus aloitettiin Raasiassa syksyllä 1987. Syysmuuttokausina 1988 ja -89 siivekkeitä höynäyteltiin 12 katiskalla (10 perusmallista, 2 Raasio-special -mallista). Katiskoita käytettiin sijoittamalla ne johdinaitoihin yksitellen rantaviivalle. Lintuja pyydettiin syksyllä 1988 aikavälillä 4. 7.—6. 10. Yhteensä 42 päivänä (yleensä 2—3 päivänä/viikko) ja seuraavana syksynä vastaavasti 6. 7.—20. 9. yhteensä 16 päivänä (yleensä 1—2 päivänä/viikko). Katiskat olivat pyynnissä 1—8 tuntia, yleensä 3—6 tuntia kerrallaan. V. 1989 pyyntitunteja kertyi yhteensä 60 h. Pyyntiä harjoitettiin yleensä lintumäärästä riippumatta, kun sää oli suosiollinen ja jompi kumpi rengastajista (v. 1988 Paavo Liimatta, Markku Ukkonen, v. 1989 Markku Ukkonen) oli saanut vängättyä itsensä paikalle sekä pystynyt järjestämään riittävästi oleskeluaikaa. Pyynnit painottuivat aamuihin/aamupäiviin ja iltoihin.

Syksyn 1988 rengastelu toteutettiin taivasalla touhuten. Mukavan rengastussyksyn kruunasi vanhan työmaaparakin saaminen Raasioon. Loppusyksystä Kemiran miehet kärräsivät lukaa-lin Raasion länsivallin tyvelle lintumiesten ja rengastajien käyttöön. Seuraava rengastuskausi sujuikin inhimillisemmässä rengasteluympäristössä työskennellen. Myös välineiston talvehtimispaikkaongelmat saatiin näin ratkaistua.

Syksyjen 1988 ja -89 rengastukset ja kontrollit on esitetty lajeittain taulukossa 2. Syksyllä 1988 ja -89 Raasiassa pultattiin yhteensä 826 kahlaajaa (+ 209 kontrollia). Kahlaajarengastukset ja -kontrollit jakaantuivat rengastajien kesken seuraavasti: Markku Ukkonen 523r + 109k, Paavo Liimatta 300r + 100k ja Kalle Ruokolainen 3r (maasto-poikasias). Kaikkiaan Raasiassa on rengastettu tähän mennessä lähes tuhat kahluria. Rengastusten yhteydessä kaikki linnut on mitattu (vähintään siiven, nokan, nalospin, nilkan ja pyrstön pituus sekä paino). Samalla lintujen siipisulkasatotilanne on tutkittu.

Nuori rantasipi. Kaikkiaan Raasiassa on rengastettu tähän mennessä lähes tuhat kahlaajaa. Kuva: Kalle Ruokolainen.

Varsinkin syksyllä 1988 kahlaajia tuli katiskoista sisämaasijaintimme huomioon ottaen perin mukavasti. Seuraava pussituskausi oli jo selkeästi plii-sumpi. Pienet sirrit ovat olleet kiitollisia pyydetäviä. Yleisimpiä katiskavankeja olivat molempina tarkastelusyksyinä pikku- ja suosirrit sekä pikkutylit. Varsinkin pikkusirrit saatiin pyydettyä länsilietteeltä lähes sataprosenttisesti sellaisina pyyntipäivinä, jolloin pömpelit olivat viritettyinä useampia tunteja kerrallaan. Varovaiset viklot ja kauempana rantaviivasta vilistävät tyllit ovat olleet hankalammin narttavissa. Syksyllä 1989 vikloja ja suokukkoja lepäili Raasiassa hyvin vähän ja rengastuksiakin tuli rantasipiä lukuunottamatta niukasti. Mielenkiintoisimpia pideltäviä ovat olleet rantakurvi (1r), karikukko (1r), punajalkaviklot (2r) ja tundrakurmitsat (7r). Syksyinä 1988 ja -89 Raasion uusiksi rengastuslajeiksi saatiin em. lajien lisäksi myös mustaviklo ja kapustarinta. Kahlaajien lisäksi katiskoisiin on harhautunut kymmenittäin västäräkkejä ja keltävästäräkkejä sekä jokunen tavi ja kivitasku. Raasion kahlaajarengas-

tuksista on saatu toistakymmentä löytöä eripuolilta Eurooppaa ja Pohjois-Afrikkaa. Löytöihin palataan lähemmin jatkossa kunhan löytöaineistoa karttuu lisää. Syksyllä 1989 kontrolloitiin Ottenbyssä (Ruotsi) rengastettu suosirri.

Taulukko 2. Kahlaajien rangastus- ja kontrollimäärät Raasiassa syksyllä 1988 ja 1989 sekä Raasion kahlaajarengastusten yhteismäärä vuosina 1987—89. r = rengastukset, k = kontrollit.

laji	syksy 1988		syksy 1989		syksyt 1987—89 r
	r	k	r	k	
pikkutylli	51	19	46	6	105
tylli	35	4	17	1	77
kapustarinta	1	—	—	—	1
tundrakurmitsa	7	—	—	—	7
isosirri	—	—	—	—	1
pulmussirri	—	—	—	—	2
pikkusirri	266	143	43	3	359
lapinsirri	21	5	9	—	39
kuovisirri	14	5	—	—	18
suosirri	93	15	67	1	172
suokukko	33	1	1	—	36
mustaviklo	1	—	—	—	1
punajalkaviklo	2	—	—	—	2
liro	54	3	1	—	56
rantakurvi	1	—	—	—	1
rantasipi	28	—	34	3	72
karikukko	1	—	—	—	1
yhteensä	608	195	218	14	950

Taulukko 3. Havainnointipäivien lukumäärä kuukausipuoliskoittain Raasiassa syksyllä 1988 ja 1989. I = kuukauden alkupuolisko, II = kuukauden loppupuolisko.

kuukausi-	puolisko	päiviä		yht.
		yhteensä	havaintopäiviä	
kesäkuu	I	15	3	1
	II	15	—	5
heinäkuu	I	15	11	11
	II	16	16	14
elokuu	I	15	15	12
	II	16	13	14

syyskuu I	15	15	10
II	15	12	5
lokakuu I	15	10	2
II	16	3	1
yhteensä	153	98	75

Vielä lopuksi...

Käydessäsi Mustissa ja/tai Raasiassa muistathan edelleenkin kuitata käyntisi + havaintosi (ainakin kahlaajista) Raasiassa säilytettävään havaintovihkoon. Vihko löytyy rengastusparakkimme ulkoseinän postilaatikosta.

Havainnoijat

Kaikki jäljessä mainitut kaverit ovat ansainneet uurastamisestaan ison kiitoksen. Seuraavassa kiikarinkantajat aakkosjärjestyksessä (suluissa käyntikertojen lukumäärä syysmuuttokaudella 1988 + syysmuuttokaudella 1989): Jaakko Hakola (0 + 1), Aimo Hartikainen (7 + 4), Jussi Helppi (0 + 1), Antti Holopainen (0 + 3), Osmo Huupponen (7 + 3), T. Härkönen (1 + 1), Raimo Iivarinen (0 + 1), J. Ikola (1 + 0), Matti Kapanen (2 + 0), Jaakko Kettunen (21 + 9), Heikki Kotilainen (10 + 3), Anne-Mari Kärkkäinen (0 + 1), Hannu Kärkkäinen (0 + 1), Aarno Liimatta (3 + 0), Jaakko Liimatta (2 + 0), Paavo Liimatta (29 + 1), Antero Lindholm (3 + 2), Niko Nurmi (2 + 0), Paavo Ojanen (1 + 0), J. Piipponen (5 + 1), Jyrki Pynnönen (18 + 0), Mervi Pynnönen (0 + 1), Petro Pynnönen (23 + 16), Benjam Pöntinen (0 + 1), Esko Rintamäki (1 + 0), Eelis Rissanen (26 + 20), Juhani Rissanen (52 + 34), Kari Rissanen (4 + 1), Tuula Rissanen (0 + 1), Hilma Ruokolainen (0 + 1), Kalle Ruokolainen (16 + 23), Timo Ruotsalainen (1 + 2), Rusina (2 + 0), Seppo Ryyänen (0 + 3), Aira-Maija Schultz (1 + 0), Pentti Schultz (1 + 0), Saku Schultz (1 + 0), Kauko Sikström (1 + 0), Heikki Tuomainen (0 + 1), Olli-Pekka Turunen (1 + 0), Markku Ukkonen (32 + 30).

Kenttäkerttunen *Acrocephalus agricola* ensi kertaa Pohjois-Savossa

ANTERO LINDHOLM

Löytö

Varhain aamulla 26. 6. 1988 Osmo Huupponen ja AL suuntasivat askeleensa juhannuksesta huolimatta varsin vakaasti kohti Varkauden Lehtoniemeä aikomuksenaan havainnoida yölaulajia. Aivan viime vuorokausina oli seudulle saapunut uusia muuttajia, sillä Lehtoniemessäkin oli edellisenä päivänä äänneilty muun muassa ryti- ja luh-takerttunen — kumpaakaan ei aikaisemmin sinä vuonna ollut paikalla tavattu. Aamu oli lämmin ja kaunis niin kuin useat tuon kesän aamut: monet linnut lauloivat. Reitti kulki jonkin matkaa Ruokolahdella rautatien suunnassa pajukon ja järvenlahden välissä. Eilispäiväinen rytikerttunen ei ollut enää äänessä. Sen sijaan korviin osui kauempaa edestä tuleva nopea, outo kerttusmainen laulu. Ensimmäinen epäuskoinen arvaus kohdistui oudosti laulavaan luhtakerttuseen. OH ja AL kömpivät lähemmäksi, mutta erikoista linnun ääntä ei enää kuulunut. Näin ollen he päättivät käydä ensin pyöräillen pyörähtämässä Lehtoniemessä ja palata sitten tähän samalle paikalle.

Lehtoniemen kierros kesti puolisen tuntia ja sen aikana selvisi, ettei edellisepäiväinen luhtakerttunenkaan enää ollut äänessä. Kun OH ja AL palasivat rautatielle, oli aurinko juuri noussut ja paistoi matalalta ruovikkoisen lahden yli. Outo kerttulintu lauloi iloisesti ja innokkaasti aivan ratapenkan vieressä myötälalon puolella. Hieman hermostuneina, mutta silti järkkymättä, päähenkilömme kompastelivat lähemmäksi ja saivatkin kasveissa keikkuvan laula-

jan kiikareihinsa. Heti kiinnitti huomiota linnun pieni koko, aamuauringossa punertavanruskeat värisävyt, lyhyet siivet ja suhteellisen voimakkaat päänkuvioinnit. Ja koska laulu oli erikoinen ja tuntematon, lintu ilmeisesti oli kenttäkerttunen tai joka tapauksessa jokin erikoisempi laji; näin OH ja AL järkeilivät (kummallakaan ei ollut maastokokemusta kenttäkerttusesta eikä kumpikaan ollut ehtinyt tutustua sellaisen lauluun äänitystenkaan avulla). OH kiiruhti noutamaan kasettinauhuria, AL jäi vartioimaan lintua ja kirjaamaan tuntomerkkejä.

OH:n palattua äänitettiin linnun laulua ja sen puvusta tehtiin muistiinpanoja kaukoputken avulla. Kerttunen pyörähteli ja lauleskeli mukavasti matalien korsien latvoissa ja sitä oli myötälalossa helppo tarkastella. Kenttäkerttunen tuntui olevan ainoa ymmärrettävä mahdollisuus, mutta tämän linnun tasapäisen pyrstön reunasulat olivat muita vaaleammat — sellaisesta ilmiöstä ei ollut puhuttu määrityskirjallisuudessa. OH oli kutsunut puhelimella paikalle myös Heikki Kotilaisen, joka saavuttuaan yhtyi mielipiteeseen määrityksestä. Tuolloin soitettiin paikalle lisää väkeä. Noin kello 7 kerttunen sitten melko äkkiä lopetti laulamisen ja siirtyi kiipeilemään alemmaksi kasvistoon.

Vahvistusjoukot saapuivat seitsemän ja kahdeksan välillä Kuopiosta ja Joensuusta. Lintu ei löytynyt helposti, se oli päässyt livistämään ruovikon ja pajupensaikon rajamaille. Kesti jonkin aikaa ennen kuin se suvaitsi näyttyä uudestaan. Mutta kerttusen viimein pa-

lattia näkyville kaikki tulivat yksimieliseksi määrittämisestä ja nyt paikalle oli saatu vanhaa maastokokemustakin. Rengastus näytti toivottomalta ja yrittäjästä luovuttiin.

Ympäristö

Kenttäkerttusen laulupaikka oli tyypillinen ruokokerttusbiotooppi pajukon laidassa rehevähkön lahden rannalla. Vastaavia maisemia on Suomessa varsin monen järven nurkassa, joskin Ruokolahden pohjukka on ehkä keskimääräistä rehevämpi.

Lintu itse

Kenttäkerttunen oli kooltaan huomattavan pieni, muistikuvan mukaan pienempi kuin lähisukulaiset Acrocephalukset ja ruumiinmuodoltaan hieman typäkempi. Se lenteli muitten sukunsa lajien tavoin suoraviivaisesti lyhyin, huristavin siivin yleensä aivan matalalla kasvillisuuden yllä. Pöheikössä hypiessään se viihtyi korsien alaosissa ja liikkui melko ketterästi varsia runsaammin taivuttelema. Lauluun ryhtyessään kerttunen kiipesi kortta ylös kasvin latvaosaan ja oli laulaessaan aivan peloton. Muutaman kerran se heittäytyi lyhyeen laululento. Liikehdinnässä tuskin oli eroja vaikkapa viitakerttuseen nähden. Pajusirkut hieman hätistelivät lintua välillä — niillä oli lentopoikasia lähistöllä.

Ensinäkemältä kenttäkerttunen oli viiruton, ruskeasävyinen pikkulintu. Aamuauringossa pyrstö ja yläperä vaikuttivat etenkin lennossa punertavilta. Silmäkulmajuova oli selvä, päälaki näytti tummalta ja siivet olivat huomiotaherättävän lyhyet. Ylänokka oli musta, alanokka himmeänkeltainen, paitsi kärkiosa (n. 2/5), joka oli ylänokan värinen. Suu oli vaaleankeltainen, kitaleki vaaleanpunainen, nokka hieman ly-

hyempi kuin esim. viitakerttusella, mutta ei huomiotaherättävän pieni. Leuka ja kurkku olivat aamun myötävalossa silmiinpistävän puhtaanvalkoiset, päivällä aavistuksen kellanruskehtavat, mutta silti erityisen valkoiset. Koko muu vatsapuoli oli lähes yhtä valkea lukuunottamatta rinnan sivuja, joissa heikkoja kellanruskeaa väriä (aamulla ruskeampaa, päivällä kellertävämpää), joka muodosti heikon rintavyön aiheen.

Ohjaksessa oli selvä, mustahko, mutta varsin pienialainen laikku, joka juuri ja juuri jatkui viiruna nokan tyveen asti. Iiris oli tumman punertavanruskea, päivällä kellertävämpi. Selkää vaaleampaa poskea vasten erottui silmän alapuolella valkea silmärengas. Mustahko, melko pitkä ja selvä silmäntausjuova jatkui noin ohjaksen pituuden verran silmän taa. Huomattavan pitkä silmäntausjuova eteni nokan tyvestä pitkälle silmän ohi, suunnilleen yhtä pitkälle kuin silmäntausjuova. Aamuvalossa se oli harmahtavanvalkoinen, päivällä aavistuksen kellertävä ja leveimmillään silmän takapuolella; jollain lailla silmäkulmajuova jopa toi mieleen ruokokerttusen. Silmäkulmajuovaa korosti tumma ohimojuova, joka reunusti sitä yläpuolelta päälakeen etuosassa. Tämä juova oli varsin leveä (n. 1/2 silmäkulmajuovan leveydestä silmän etupuolella), mutta rajoittui päälakeen etuosaan epäselvärajaisesti. Otsassa molempien puolien tummat juovat lähes yhtyivät, päälakeen etuosa oli vaaleampi, vain hieman selkää tummempi. Takaa päälaki oli jälleen tummempi ja siinä oli jopa heikkoja ruokokerttusmaisia viirutäpliä. Aamuvalaistuksessa kauempaa näytti niskan yläosassa olevan selvä väriraja.

Selän ja hartiahöyhenten yleisväri oli ruskea, aamuvalaistuksessa harmaanruskea, päivällä kellertävänruskea; tästä väristä erosivat kuitenkin aamuvalaistuksessa niskan takaosa, etuselän etuosa sekä yläperä. Päivällä nämä selkäpuolen värierot olivat kuitenkin aa-

vistuksenomaisia. Niskan takaosa ja etuselän etuosa olivat kellanpunertavan ruskeat, auringon noustua korkeammalle sävy vaikutti vihertävänkeltaiselta. Yläperä oli lähes saman värinen, mutta aavistuksen verran kellertävämpi ja vaaleampi. Linnun vaihtaessa asentoa höyhenten harmaita tyviä paljastui varsin herkästi etenkin selkäpuolella. Peitinhöyhenet olivat selän väriset, isot peitinhöyhenet vaikuttivat kuluneilta.

Alula näytti kaikissa asennoissa ja kaikissa valaistuksissa selvästi mustahkolta ja säännöllisen muotoiselta, ulko-reunassa näkyi alemman höyhenen valkoinen reuna. Mustahkoissa tertiaaleissa sekä kyynärsulissa erottui kapeat, mutta selvät, kapean kellanruskeat reunat. Käsikulmat olivat aivan yksivärisen mustahkot ja vaikuttivat muuta siipeä tummempilta. Käsisiiven ulottuma oli huomiotaherättävän lyhyt, hieman vähemmän kuin 1/3 tertiaalien pituudesta. Käsikulmien kärjet olivat niin supussa, että niiden laskeminen oli vaikeaa: niitä oli näkyvissä noin viisi.

Pyrstö oli selän värinen ja siis hieman tummempi kuin yläperä, sulat olivat tasaväriset, varsin teräväkärkiset, kapeat ja kuluneen näköiset. Reunimmaisat pyrstösulat kuitenkin poikkesivat muista selvästi lyhyempinä ja varsin selvästi vaaleampina (tasaväriset nekin). Muuten pyrstösulat olivat pyrstön ollessa supussa suunnilleen yhtä pitkät, ja johtuen niiden kapeasta muodosta sekä asettumisesta toistensa päälle supussa oleva pyrstö näytti heikosti lovipäiseltä. Levitettyä pyrstö oli tyypillisen kerttusmaisesti pyöristynyt. Pyrstö ei ollut erityisen pitkä, mutta siipien lyhyys korosti sitä samoin kuin typpäkkä ruumiinmuoto. Jalkojen väri oli vaalea, se vaihteli valaistuksen mukaan. Aamupäivän myötävalossa ne olivat heikosti punertavan vaaleanruskeat. Varpaat suurin piirtein saman väriset.

Kaikkein huomiotaherättävinä linnussa oli laulu: se muistutti sävyltään

viita- ja luhtakerttusta, nopeudeltaan jälkimmäistä, mutta oli tempoltaan tasisempaa ja lavertelevampaa, jossain määrin kiurumaista ja viheltelevääkin. Luhtakerttus-kultarintamaisia kireitä ääniä esiintyi jonkin verran, mutta ei luhtakerttuselle tyypillisiä käheitä säksätyksiä. Laulussa ei erottunut säkeitä, välillä toistui vain yksittäisiä ääniä, kunnes puhkesi nopea lavertelu. Muita ääniä olivat terävä pit-pit, pit-pit, jota kuului etenkin ennen lavertelun alkua ja hyvin ruokokerttusmainen dsak.

Lajin määrittämisestä lisätietoja ks. Jännes (1987) ja sen lähdeluettelo. Huomaa, että ko. artikkelin värikuvasa esiintyvä huhtikuinen kenttäkerttunen on varsin selvästi tuoreemmassa puvussa kuin Varkauden kesäkuinen lintu oli.

Tapahtumia

Havainnoitsijat poiustuivat hetkeksi pinnavirvokkeille läheiseen baariin, mutta palasivat pian havaintopaikalle, jotta ehtisivät saada hyvän tarkkailu-aseman. Sillä paikalle oli kuulemma tulossa joitain ns. bongareita. Monista kirjoituksista oli päähenkilöllemme käynyt selväksi, että kyseessä olisi todella erikoinen porukka, jonka pääasiallinen tehtävä oli ajaa hurjaa vauhtia henkilöautoilla ympäri Suomenmaata pelottelemassa ihmisiä, hankaloittamassa maataloutta, hätistelemässä lintuja ja muutenkin aiheuttamassa kaikenlaista moraalista närkästystä. Näin ollen takametsien miesten uteliaisuus oli ymmärrettävää.

Mutta tosi asiassa bongarit tuottivatkin pettymyksen tai ainakin yllätyksen: toki olivat toinen toistaan rumempia ja selvästi asiaansa vihkiytyneitä, mutta koko aikana ketään ei pahoinpidelty, kukaan ei rynnännyt noin kilometrin päässä sijaitseville lähimmille pelloille viljelyksiä tallomaan, muutamat jopa

hymyilivät linnun nähtyään. Suoraan sanoen päähenkilömme vasta myöhemmin ymmärsivät, etteivät he olleet tulleet koko aikana ajatelleeksi, millä tavalla nämä bongarit olivat kieroutuneita ja luonnosta vieraantuneita — aina-kaan sen enempää vieraantuneita kuin läheisen mattolaiturin pyykinpesijät. Kesä oli ollut lämmin ja hyvä heillekin. Kaikki oli mennyt niin nopeasti ja vaikuttanut itse asiassa luontevalta, voisi jopa sanoa hauskalta. Seuraavanlainenkin huomautus taidettiin kuulla: ”Pieni pinnastressi on yllä helpompi sietää kuin jatkuva huoli toisten ihmisten luontoelämysten tasosta.”

Kuten muutkin noihin aikoihin seudulle saapuneet yölaulajat, kenttäkerttunenkin viipyi paikalla vain hyvin lyhyen aikaa. Lintu löydettiin 26. 6. klo 3.45 ja viimeinen havainto siitä tehtiin aamulla 27. 6. Se lauloi innokkaasti molempina aamuina, illalla ja yöllä 26. 6. katkonaisemmin.

Yleistä

Valtakunnallinen rareiteetikomitea on käsitellyt ja hyväksynyt havainnon (Hario ym. 1989). Kysessä oli Pohjois-Savon ensimmäinen kenttäkerttunen ja ilmeisesti Suomen ensimmäinen reviirille asettunut. Suomessa laji on havaittu

vuoden 1988 loppuun mennessä yhdeksän kertaa (Hario ym. 1989), Ruotsissa seitsemästi (Hirschfeld 1988) ja Brittein saarilla 14 kertaa (Rogers 1988), nämä vuoden 1987 loppuun mennessä, sekä Alankomaissa 1980-luvulla viidesti (Blankert ym. 1988). Lähimpänä Länsi-Eurooppaa kenttäkerttunen pesii Mustanmeren seudulla ja hajanaisesti pohjoisempanakin. Sen yleistymistä on ennusteltu, joten etenkin lämpimänä alkuksesinä kannattaa yölaulajaretkillä ottaa huomioon tämänkin lajin mahdollisuus.

Kirjallisuus

- Blankert, J. J., de By R. A. & CDNA 1988: Rare birds in the Netherlands in 1987. — *Dutch Birding* 10: 167—177 (4/88).
- Hario, M., Numminen, T. & Palmgren, J. 1989: Rareiteetikomitean hyväksymät vuoden 1988 harvinaisuushavainnot. — *Lintumies* 24: 238—256 (6/89).
- Hirschfeld, E. 1988: Sällsynta fåglar i Sverige 1987 — rapport från SOF:s raritetskommitte. — *Vår Fågelvärld* 47: 443—462 (8/88).
- Jännes, H. 1987: Kenttäkerttusen lajinmäärittämisestä ja esiintymisestä. — *Lintumies* 22: 166—168 (4/87).
- Rogers, M. J. 1988: Report on rare birds in Great Britain in 1987. — *British Birds* 81: 535—596 (11/88).

Asutusjätevedet uhkaamassa suojelullisesti arvokasta Maaningan Lapinjärveä

EELIS RISSANEN, MARKKU UKKONEN

Maapallon päivänä vesilinnut ja lukuisat kahlaajat olivat kansoittaneet edelliskeväiden tapaan Maaningan Kinnulanlahdessa sijaitsevan Lapinjärven. Tuon lintuidyllin tulevaisuus on joutumassa uhatuksi. Joulukuussa 1989 Itä-Suomen vesioikeus myönsi Maaningan kunnalle luvan johtaa ns. Pellonpään alueen tulevan ja nykyisen asutuksen (v. 2000 viemärlaitokseen liittyneitä 250) puhdistetut jätevedet Lapinjärveen. Lupaa hakiessaan ja luvan saannin jälkeen Maaningan kunta on ottanut huomioon vain lyhytaikaisen taloudellisen hyödyn ja sivuuttanut kylmästi järven merkityksen valtakunnallisesti merkittävänä luontokohteena sekä paikallisena virkistys- ja kalastusalueena.

Järven vaikutuspiirissä asuvien paikkakuntalaisten selkeä jätevesien laskua vastustava mielipide on jätetty tyystin vaille huomiota. Myös asian käsittelytapa Maaningan kunnan virkaportaassa kummastuttaa ulkopuolista; kuin hallitsijan mahtikäskyllä Lapinjärvi on julistettu kunnan virkamiesten toimesta ainoaksi oikeaksi jätevesien purkupaikaksi eikä muita jätevesien laskupaikkavaihtoehtoja ja niiden etuja ole julkisesti esitelty. Tapaus on jälleen esimerkki eräiden kuntien ja erityisesti Maaningan kunnan johtavien virkamiesten ja luottamusmiesten yleisestä tietämättömyydestä ja välinpitämättömyydestä omasta ympäristöstään.

Lapinjärvi kuuluu valtioneuvoston v.

Kuva 1: Keväinen näkymä Isolle Lapinjärvelle. Kuva: Eelis Rissanen.

1982 vahvistamaan valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan valtakunnallisesti merkittävänä lintuvetenä. Tarkemmat lintuinventoinnit 1980-luvulla ovat osoittaneet Lapinjärven olevan ehkäpä maakuntamme arvokkain lintuvesikohde (ns. suojelupistearvo n. 130) ja valtakunnallisestikin sisämaan kärkekohteita. Järvellä on tavattu pesimäaikana lukuisia maakunnallisesti ja valtakunnallisesti harvinaisia lajeja (mm. kaulushaikara, harmaasorsa, ruskosuohaukka, pikkuhuitti, luhtakana, liejukana, lampiviklo, punajalkaviklo, mustaviklo, suokukko, vesipääsky, kultasirkku, rytikerttunen). Mustaviklon ja vesipääskyn pesinnät lienevät Suomen eteläisimpiä. Lampiviklon toinen varmistettu pesimähavainto Suomessa tehtiin Lapinjärvellä. Järvellä pesii erittäin monipuolinen ja runsas kahlaaja- ja vesilinnusto. Alueella pesii myös erittäin edustava pikku- ja naurulokkikolonia. Järvi ympäristöineen lienee maakuntamme merkittävin hanhien ja tärkeä vesilintujen kevätkuonautaikainen levähdyspaikka. Järvi on luokiteltu lintuvesiensuojeluohjelmassa myös kasvitollisesti edustavaksi. Niinikään järvi on paikallisesti merkittävä vesilintujen sulkimisalue, vesilinturiistan tuotanto- ja metsästysalue sekä pitkäaikainen valtakunnallinen tutkimuskohde, jossa on seurattu vesilintukantojen kehitystä jo 1960-luvulta saakka.

Jätevesien johtaminen luontopiirteittäin näin ainutlaatuisen kosteikkoon on räikeässä ristiriidassa valtioneuvoston lintuvesiensuojeluohjelmassa hyväksymien suojelutavoitteiden ja viranomaisiin kohdistettujen veloitteiden kanssa. Maanangan kunta on vesioikeuden lupaa anoessaan joko tietämättään tai tietoisesti jättänyt pyytämättä asiantuntijalausuntoja jätevesien johtamisen todennäköisistä biologisista vaikutuksista Lapinjärveen. Lääninhalituskin on torkahtanut asiassa. Mielestämme vesilakia ei näin ollen ole tarkas-

ti noudatettu, koska arvokkaan suojelukohteen ja luonnon etu sekä oikeus eivät ole tulleet näin otetuksi huomioon.

Jätevesien laskulupa-anomuksen valmistelu on tapahtunut kunnassa kaikessa hiljaisuudessa ja vähemmän avoimesti. Kunnallislain 37. §:n määräykset on unohtettu. Pykälä velvoittaa kuntaa tiedottamaan laajemmin ja hyvissä ajoin vireillä olevista asioistaan mikäli ne ovat ”yleistä mielenkiintoa herättäviä”. Esimerkiksi Itä-Suomen vesioikeudelle menneeseen lupahakemukseen ei ollut ehditty saada mukaan muistutuksia järven kalastuskunnilta, jotka ovat myöhemmin kritisoineet laskulupaa. Niinpä kunta onkin hakemuksessaan perustellut jätevesien haitattomuutta mm. kalastolle em. kalastuskuntien muistutusten puuttumisella! Kunta on ratkaissut puhdistamon paikan ilman vaihtoehtojen julkista esittelyä jo ennen jätevesien laskuluvan saamista. Mm. tähän puhdistamon ehdotomaan sijoituspaikkaan (muuta paikkoja ei liene vakavasti harkittukaan) viitaten kunta katsoo laskelmissaan purkupuutken rakentamisen ja jätevesien johtamisen virtaisampaan Ruokoveteen ylivoimaisen kalliiksi. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri on lausunnossaan katsonut mm. Ylä-Ruokoveden vesiensuojelullisesti Lapinjärveä paremmaksi purkupaikaksi.

Jätevesien purkuvaihtoehtojen kustannusvertailussa on jätetty ottamatta huomioon pitkän aikavälin kustannukset. Jätevesien laskun seurauksena todennäköisesti nopeasti ylitsehyötyn Lapinjärven tehokkaat kunnostustoimenpiteet ovat vaivalloisia ja kalliita jo lähitulevaisuudessa (vertaa Siilinjärven Kevätön). Halvin kunnostustoimenpide on rehevöitymiskehityksen ennaltaehkäisy. Lisäksi on muistettava järven vaikutusalueella asuville mahdollisesti tulevat korvaukset haitasta. Koska vesioikeuden laskulupa on määräaikainen, voi

jatkolupien saanti estyä järven pilaantumisen myötä, jolloin on joka tapauksessa etsittävä uusi purkupaikka. Ja kuntalaiset maksavat lyhytnäköisyydestä. Katsomme, että jätevesien laskusta Lapinjärvelle ja ympäristön asukkaille sekä koko kunnalle koituvaa haittaa on em. kustannusten kautta vähänkin pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna saatutettavaan etuun nähden huomattava. Niinpä jätevesien johtaminen jo alusta alkaen Lapinjärven sijasta Ruokoveteen ei ole liian kallista.

Suunniteltu jätevesien lasku vaikuttaa hyvin todennäköisesti Lapinjärven biologiseen tilaan ja merkitykseen luontokohteena. Lisäksi hankaloitetaan järven alueen maatalous- ja virkistyskäyttöä (mm. rantalaiduntaminen, kalastus). Lapinjärvi on matala, lähinnä latvajärveksi luokiteltava vesi, jossa veden virtaamat (talvi ja kesä) ja siten jätevesien laimentumismahdollisuudet ovat vähäiset. Lapinjärvi on luontaisestikin eutrofinen ja nykyään osittain maatalouden hajakuormituksen seurauksena hyvin rehevä (pintaveden kokonaisfosfori 0.06 mgP/l). Ravinnekuormitusta lisää tulevaisuudessa vielä Keskimäisen kaatopaikan laajennus. Vähäinenkin ravinnekuormituksen lisäys voi aiheuttaa Lapinjärven kaltaisen altaan pohjassa pysyviä happikatotilanteita esim. talvella, ja edelleen pohjaan sedimentoituneen fosforin vapautumisen vesitilaan. Lisäksi asumajätevesien fosfori on käyttökelpoisimmassa muodossa kasviraivinteena. Seurauksena on todennäköisesti veden leväkuinnat ja sameneneminen. Osa levistä voi olla ihmisen ja kotieläinten terveydelle vaarallisia. Rehevöitymiskehitys johtaa väistämättä muutoksiin mm. pohjakasvillisuudessa ja -eläimistössä sekä edelleen kalastossa (vähempiarvoisten särkikalojen voimakas lisääntyminen). Eliöstömuutokset ja mm. rantalaidunnuksen väheneminen voivat vaikuttaa vesi- ja rantalinnustoon lintujen ravintoeläin-

ten muutosten sekä pesimäpaikkojen ja ruokailualueiden vähenemisen kautta.

Linnustollisesti arvokkain järven osa eli Pieni-Lapinjärvi on jo nyt hyvin umpeutunut, ja jätevesien lasku kiihdyttää entisestäänkin tämän osan umpeenkasvua. Esimerkiksi Maanangan Patalahdella tehty linnustoselvitys osoittaa selvästi, miten linturikkaan vesialueen umpeutuminen yksipuolistaa vesi- ja rantalinnustoa sekä vaikuttaa lintuvesiarvoa ja vesilinturiistan tuottoa alentavasti.

Asutusjätevesien aiheuttama kuormitus on tasaista ja jatkuvaa läpi vuoden toisin kuin esim. maatalouden aiheuttama kuormitus, joka on vähäistä tuotannollisena aikana. Siksi asutusjätevesien suhteellinen merkitys suorana fosforilähteenä kesällä, jolloin veden levätuotanto on kiihkeimmillään, on korostunut. Koska Lapinjärven valuma-alue on varsin pieni, suunniteltujen jätevesien aiheuttama fosforikuormituksen lisäys olisi merkittävä erityisesti kesällä. Lisäksi vesioikeuden lupaehtot mahdollistavat runsasfosforiset ja voimakkaasti happea kuluttavat lyhytaikaiset päästöt esim. käyttöhaiirioiden yhteydessä. Erityisesti kesäaikana tällaiset annokset voivat kiihdyttää rehevöitymistä. Tulevaisuudessa myös alueen mahdollisen pienteollisuuden jätevesien lasku voidaan sallia järveen.

Korostettakoon edelleen, että emme vastusta Pellonpään alueen rakentamista ja kehittämistä vaan alueen jätevesien järjetöntä johtamista jo valmiiksi kriittiselle rajalle rehevöityneeseen Lapinjärveen, joka on maantieteelliseen sijaintiinsa nähden myös ainutlaatuinen luontokohde. Muitakin realistisia purkupaikkavaihtoehtoja on todellakin olemassa! Kun maatalouden harjoittajat ovat vähitellen saaneet vähennettyä Lapinjärveen kohdistuvaa hajakuormitustaan veden laadun säilyttämiseksi, katsoo kunta oikeudekseen lorautilta asutusjätevesiä järveen viisivälittäen

paikallisten ihmisten mielipiteistä ja nojaten pelkästään lyhyen tähtäyksen kustannuslaskelmiinsa. Mielestämme po. jätevedet tulisi johtaa mahdollisimman tehokkaasti puhdistettuina esimerkiksi vesitilavuudeltaan suurempaan ja virtaisampaan Ylä-Ruokoveteen. Myös Sinikiven meijerin puhdistamon käyttöönottomahdollisuuksia on tutkittava uusista lähtökohdista. Edelleen maatalouden Lapinjärveen kohdistamaa hajakuormitusta on pyrittävä vähentä-

(Kirjoitus on aiemmin julkaistu Uutis-Jousessa)

Tiedonantoja

Kuukkelikysely

Kuukkeli on tyypillinen vanhojen havupuuvaltaisten metsien lintulaji. Sen ominta elinympäristöä ovat runsasnaavaiset kuusikot, jotka ovat saaneet väistyä tehometsätalouden pilkkouessa metsät avohakkuiden, taimikoiden ja eri ikäisten harvennettujen hoitometsäkuvioiden mosaiikiksi. Pohjois-Savossa tietoja kuukkelin esiintymisestä on kerätty Kuopion Museon Luonnontieteellisen osaston ja Pohjois-Savon lintutieteellisen yhdistyksen toimesta. Näiden tietojen antama kuva lajin levinneisyydestä on kuitenkin kovin vajavainen, varsinkin vanhat tiedot, vuosisadan vaihteesta 1960-luvulle, ovat kovin arvionvaraisia ja epätarkkoja; Museon kortistosta löytyy Leppävirran kunnasta vain yksi maininta: "1902 tavattu". Pohjois-Savon Lintumiesten aloitettua toimintansa on havaintojen määrä ja tarkkuus kasvaneet koko 1970—1980-lukujen ajan.

mään ohjein ja neuvonnalla. Tänä päivänä maaninkalaisten ja muidenkin kuntien asukkaiden on vaadittava omilta virkamiehiltään vastuuta ympäristökysymyksissä. Tällä hetkellä Pellonpään alueen jätevesien laskulupa on vesiylioikeuden ratkaistavana. Nähtäväksi jää voittaako taas kerran muutamien virkamiesten ympäristöstä piittaamaton saneludiktatuuri Maaningalla kun muurit murtuvat muualla.

Kertyneestä havaintoaineistosta voidaan päätellä, että kuukkelin esiintyminen maakunnassamme on laikkuttaista ja että nykyisten esiintymisaluiden välillä on suuria "kuukkelityhjiöitä", jopa kokonaisia kuntia, joiden alueella lajia ei esiinny. Hyvät kuukkelialueet osuvat selvästi samoille seuduille, joilla on huomattavaa luonnonsuojelullista ja virkistyskäyttömerkitystä. Monet kuukkelipaikat kuuluvat seutukaavan suojelualue-ehdotuksiin, kuten esim. Vaikkojoki Kaavilla. Tunnetuin ja ehkä tärkein kuukkelialue on Vieremän Talaskangas, jonka pesivien parien määrästä esitetyt arviot liikkuvat kymmenen parin tuntumassa.

Kun vanhojen metsien nopea häviäminen ja niiden lajiston uhanalaisuus ovat olleet paljon esillä julkisuudessa, ja myös ympäristöministeriö on käynnistänyt erityisen aarniometsäkyselyn vielä tuntemattomien arvokkaiden kohteiden

löytämiseksi, sain ajatuksen selvittää kuukkelin levinneisyyden historiaa ja nykytilannetta Pohjois-Savon kattavalla kyselyllä. Ensisijainen tavoite on selvittää lajin nykyinen tilanne ja saada selville onko kuukkelista tulossa pian läänimme uhanalainen lintulaji?

Edellä mainittujen asioiden selvittämiseksi ovat tiedot lajin nykyisistä esiintymistä ja kaikki vanhat havainnot aina vuosisadan alusta alkaen yhtä arvokkaita. Ihmistä pelkäämätön ja utelias kuukkeli lieenee tuttu monille metsissä liikkuville ja maaseudulla asuville. Viime vuosina on kuukkeleita monin paikoin ilmestynyt aivan talojen pihoihin, kun talvilintujen ruokintapaikoille on pantu tarjolle talia. Laji oppii hyödyntämään tällaista ravinnonlisää usein säännöllisesti.

Kiinnostavimpia ovat tuoreet pesimäaikaiset havainnot, huhti—toukuu-kuussa pesiviä lintuja voi olla vaikea havaita, mutta pesäpoikasten lähdettyä liikkeelle kesä—heinäkuussa on lento-poikueiden ja vilkkaiden emojen havaitseminen jo helppoa. Tällaiset havainnot ovat kiinnostavia siksi, että niiden avulla voi löytyä uusia vanhan metsän aluei-

ta, joiden suojelu voi aikanaan olla mahdollista ympäristöministeriön aarniometsäkyselyn tuloksena. Koska tiedossa olevat kuukkeliesiintymät ovat enimmäkseen syrjäseuduilla, useimmat lääninrajan kahden puolen, ovat kaikki havainnot myös Kuopion läänin rajoituvista kunnista tervetulleita. Tarkoitukseni on käydä myös paikan päällä etsimässä lintuja sekä niiden elinpiiriksi sopivia metsiä sen mukaan miten kiinnostavia havaintoja maakunnasta kertyy. Jos olet paljon metsissä kulkenut lintuharrastaja, voivat tietosi auttaa merkittävällä tavalla vanhojen metsien suojelua.

Jos olet havainnut kuukkeleita, ota yhteyttä. Havainnot voit tietenkin myös lähettää alla olevaan osoitteeseen. Liitä mukaan myös yhteystietosi, että voin tarvittaessa kysyä lisätietoja. Siten voin vaikkapa käydä luonasi liikkuessani maakunnassa.

Runsasta palautetta toivoen!

Kari Saukkonen

Kuva 1: Kuukkeli syö mielellään talvisin laskiä — Kuva Eelis Rissanen.

Lintutorni Kuopion Riistaveden Keskimmäiselle

Kevään aikana on kohonnut Kuopion ja Tuusniemen rajan kupeessa sijaitsevalle Keskimmäiselle Kuopion kaupungin rahoittama pramea lintutorni. Torni ei suinkaan ole maakuntamme ensimmäinen, vaikka eräs sanomalehti niin ehätti kertomaan. Aikaisemmin torneja on rakenneltu ainakin Kiuruvedellä ja tiettävästi Iisalmessa.

Torni sijaitsee keskeisellä paikalla ja se parantaa lintujen havaittavuutta huomattavasti. Erinomaisesti on pitköspuiden suunnittelija oivaltanut tehdä pieniä pistoja kohti rantaa. Näiltä on hyvä käydä kuulostelemassa rantaluhdan huutelijointia lähemmin. Virheenä voinee pitää havaintokirjalaatikon sijoittamista kauas tieltä torniin. Ensinnäkin torniin mennessä Välsälmen puron lahdussa havaituista linnuista saa

tietää vasta tornilla, ja toisaalta takaisin tullessa usein havaitsee jotain vihkoon laitettavaa, joka jää merkitsemättä. Näin kävi mm. paikan todennäköisesti aikaisimman ruokokerttusen havaitsijalle. Onkin ehdotettu, että laatikko siirrettäisiin Välsälmen puron sillan kupeeseen sillan tornin puoleiselle rannalle. Toinen paha moka oli laittaa laatikkoon kelvoton määritysopas. Toivotavasti paikalle saadaan kunnollinen opastustaulu.

Kohteeseen autoilevien on paras jättää kilometrinliijänsä Tielaitoksen levikkeelle valtatie 17 varteen kuntien rajan kohdille, jonka tietämyltä myös pitköspuut alkavat. Seuraavaksi odotamme lintutornin valmistumista Maaningalle.

Välsälmen puron yli on rakennettu tukeva silta, jonka kupeessa olisi parempi paikka havaintokirjalaatikoille.

Toimintasuunnitelma vuodelle 1990

Pohjois-Savon Lintutieteellinen yhdistys Kuikka on lintuharrastajien ja -tutkijoiden paikallisjärjestö, jonka toimialueena on Kuopion lääni. Yhdistys toimii jäsenyhdistyksenä Lintutieteellisten yhdistysten liitossa (LYL). Yhdistyksen tehtävänä on edistää ja ylläpitää lintuihin kohdistuvaa harrastusta ja tutkimusta sekä lintujen ja niiden elinympäristön suojelua Pohjois-Savossa.

Tulevana toimintavuotena paneudutaan:

- uuden havaintojenkeräysjärjestelmän sisäajaminen
- havaintojen keruuseen ja julkaisemiseen
- Siivekäs-lehden toimittamiseen
- valtakunnallisiin tutkimuksiin osallistumiseen
- jäsenkunnan lisäämiseen ja aktivoimiseen sekä toiminnan kehittämiseen

Kokoukset ja tilaisuudet

Yleisiä kokouksia järjestetään viisi. Keväällä pyritään järjestämään kevätretki jonnekin Pohjois-Savon ulkopuolelle. Sen lisäksi järjestetään mahdollisuuksien mukaan opetustilaisuuksia ja lajituntumuksen ja tutkimusmenetelmien tiimoille.

Julkaisu- ja tiedotustoiminta

Siivekäs-lehti julkaistaan kahtena numerona. Lehdessä julkaistaan mm. havainnointiyhteenvetoja, tutkimustuloksia ja tiedonantoja sekä linnuston suojelua ja yhdistyksen toimintaa käsitteleviä artikkeleita. Tiedotus hoidetaan jäsenkirjeillä, Siivekkään, KLYY-lehden ja Savon Sanomain välityksellä. Lintuharrastusta ja -yhdistystä pyritään esittelemään lehtiartikkelien ja paikalliskaudion kautta.

Tutkimustoiminta

Seuraavat tutkimukset jatkuvat: vesilintulaskennat, linjalaskennat, talvilintulaskennat ja kalasääskitutkimus. Yhdistys tulee mahdollisuuksiensa mukaan jäseniensä tutkimuksia.

Tutkimustuloksista julkaistaan mahdollisesti yhteenvetoja Siivekkäässä. Saatua havaintomateriaalia arkistoidaan Kuopion museolle. Yhdistys tarjoaa myös mahdollisuuksiensa mukaan asiantuntija-apua viranomaisille.

Havaintojen keruu ja julkaiseminen

Jäseniltä kerätään edelleen havaintoja, mutta uusitun havaintojen keräysjärjestelmän mukaan. Harvinaisuushavainnot tarkastaa AHK ja Rk. Yhteenvedot julkaistaan Siivekkäässä. Havaintotietoja välitetään LYL:oon ja havaintolomakkeet sekä kortit arkistoidaan Kuopion museolle.

Suojelutoiminta

Tutkimuskohteiden valinnassa pyritään edistämään myös linnuston suojelua. Toimintavuoden aikana pyritään jäsenille ja yleisölle välittämään linnunpönttöjä ja siemeniä sekä talia. Lintujen suojelua käsitteleviä artikkeleita pyritään tarjoamaan eri julkaisukanaviin. Suojelutoiminnassa pyritään myös olemaan yhteistyössä viranomaisten ja muiden yhdistysten kanssa.

Muu toiminta

Joulukuun alussa järjestetystä pinnakisasta yritetään tehdä perinne ja mahdollisuuksien mukaan järjestetään myös toinen pinnakisa esim. keväällä.

Talous

Yhdistyksen talous perustuu jäsenmaksutuloihin, ulkopuolisiin avustuksiin, myynti- ja ilmoitustuloihin sekä Siivekkään tilausmaksutuloihin.

MUISTA MEITÄ

- keväiden 1989 ja 1990 muutto-
lomakkeilla
- talven 1989—1990 joulukuun havain-
noilla
- talvilaskentatuloksilla männä talvelta

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA
PL 205, 70101 KUOPIO

HALLITUS 1990

Puheenjohtaja	Eelis Rissanen
Sihteeri	Kalle Ruokolainen
Taloudenhoitaja	Aimo Hartikainen
Muut jäsenet	Jussi Helppi
	Harri Hölttä
	Heikki Kotilainen
	Raimo Pakarinen

Jäsenmaksut 1990: Jäsenmaksu ja Siivekkään tilausmaksu 40, perhejäsenmaksu 10 mk (ei lehteä).
Maksut tilille PSP KU 6606 82 2. Yhdistys toimii Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen yhtey-
dessä.

Ohjeita kirjoittajille

Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä, kuin viihteellistä aineistoa ote-
taan mieluusti vastaan. Käsikirjoitus selvällä käsialalla tai mieluiten koneella.
Levykkeellä olevat käsikirjoitukset ovat helpoimmin muokattavissa. Toimitus
auttaa kielenhuollossa ym. teknisissä seikoissa, eivätkä vaatimukset ole anka-
ria. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa. Aineiston voi lähettää toimitta-
jille suoraan tai keskustella ensin suunnitelmista.

LUONTO ON KOTIMAINEN

LUONNOSSA LIIKKUJAN
ASUSTEET OVAT
KOTIMAISET

Laadukkaat

NOKIAN SAAPPAAT

• TENO KAHLUUSAAPAS

— vihreä, kalastus-, retkeily- ja metsästyssaapas. Jatkovarsi kevyttä PVC-pinnoitettua kangasta. Muottipohjan voi nastoittaa.

• KONTIO YLEISSAAPAS

— kiristysremmi sekä heijastin varrensuussa.

• PARTIO

— maastosaapas, rantilla
— kiristysremmi varrensuussa
— muottipohja

• RETKI

— retkeily- ja vaellussaapas
— vihreä
— pohjassa tukevuutta lisäävä teräslenkki, muottipohja.

Laadukkaat

kotimaiset Aartolahden SADEASUT

• MAASTOKUVIOINEN

SADEPUKU 2-os.

— PVC-muovipinnoite

• SADEPUKU 2-os.

— vihreä

— PVC-muovipinnoite

PALVELEVA ERIKOISLIIKE

ehari

Kuurnankatu 5 Joensuu, puh. (973) 213 15
Kirkkolahdenkatu 4-6 Savonlinna, puh. (957) 225 21
Käsityökatu 21 Varkaus, puh. (972) 268 01